

XIV. évfolyam

7. szám

ROMALAP

2006. július

Ára: 180 Ft

HOSSZÚ ÚT

LD

„LUNGO DROM”

Részletek Farkas Flórián fideszes képviselő parlamentari felszólalásából

Tisztelt Országgyűlés, Kedves Képviselőtársaim!

A kisebbségi választásokkal kapcsolatos törvény 2005. évi elfogadása után az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek ítélte a törvény a kisebbségek kedvezményes mandátumhoz jutásáról szóló részét.

Éppen ezért a kisebbségek mandátumhoz jutásáról több hónapos egyeztetést folytattunk 2005-ben a képviselőcsoportokkal, melynek eredményeként egy konszenzusos és az Alkotmány rendelkezéseinek minden tekintetben megfelelő javaslatot terjesztünk a Tisztelt Ház elé.

Parlamentari határozatot fogadtuk el arról, hogy a törvény a 2005. évi ülészak végéig megszűnik. E határozat kötelezettséget ró mind a parlamentari képviselőcsoportokra, mind pedig, a kormányra. 2006-ban azonban az ülészak már februárban befejeződött, így az országgyűlés a konszenzussal megszűletett négyparti tervezetet már nem tudta elfogadni.

A fentiek alapján mind a kormány, mind az országgyűlési képviselőcsoportok tartoznak azzal, hogy a fent említett országgyűlési határozatot végrehajtsuk.

E kötelezettség jegyében kérjük a törvényjavaslat sürgős tárgyalását!

Ez azért is szükséges és indokolt, mert októberben sor kerül az önkormányzati választásokra, így a kisebbségi önkormányzati választásokra is. Méltánytalan lenne, ha az országunkban élő kisebbségek egyébként is beszűkült jogosítványai még azzal is csökkennének, hogy az eddig indokolt kedvezményt nem biztosítanánk részükre.

Szeretném még egy fontos indokra felhívni figyelmüket: a nemzetközi jogban mindig rosszallást vált ki, ha az úgynevezett „szerzett jogok” csorbulnak. Magyarország eddig példát adott abból Európának, hogy törvényi szinten részletesen szabályozta a kisebbségek jogait és az őket megillető kedvezményeket.

Rendkívül rossz fényt vetne Parlamentünkre, ha most egy olyan jogot vonnánk el, amely nem csak az érintett kisebbségeknek jelent sokat, de valamennyi településen fontos társadalmi érdek fűződik ahhoz, hogy a kisebbségek jelen legyenek, és részt vegyenek a helyi közügyek képviseletében.

2006. 07. 03.

Elnök Úr, Tisztelt Ház, Kedves Képviselőtársaim!

Most, amikor úgy mond az „igazságosság” érdekében naponta születnek megszorító intézkedések, átalakítják az adórendszert, a szegény, a cigány emberek igazsága érdekében szeretnék rávilágítani az intézkedések néhány következményére.

Oktatás: Az oktatás a társadalmi felemelkedés, az integráció legfontosabb eszköze, ezért innen elvenni, nem egyensúlyteremtés, hanem szakadékmélyítés, megbocsáthatatlan bűn a cigánysággal szemben.

Az idén több ezer tanuló akaró cigány fiatal nem kapta meg az ösztöndíjat, a következő tanévben pedig, mintegy 35 ezren várnak erre. De Önök még mindig nem írták ki az ösztöndíj pályázatot!

A magyarországi cigányság 90%-a vidéken él. A kisiskolák, óvodák bezárásával a legfontosabb integrációs terep szűnik meg. A közlekedés „reformja” pedig még az iskolába járást is költségesebbé és nehezebbé teszi.

Foglalkoztatás: A munkanélküliségi ráta ma 8%, a cigányság esetében azonban 85–90%. Ahhoz, hogy több munkahely legyen, csökkenteni kellene a vállalkozások terheit, de Önök inkább tovább növelik a kis- és középvállalkozások terheit. Vagyis tovább erősítik a munkanélküliséget.

A közcélú munkák forrásai az önkormányzatokat sújtó megszorítások következtében már most minimálisak. A jövő évben sokkal többen fognak segélyosztás idején a posta előtt ácsorogni, feltéve, hogy abban az adott faluban van még posta. *(na és persze, ha még lesz önkormányzat)*

– közhasznú foglalkoztatás korlátozása, támogatás visszahívása a munkaügyi központoktól

Áfa: A 15%-os ÁFA kulcs 20%-ra emelkedik, ez a legtöbb termék árára kihat. Ez az ÁFA emelés minden magyar háztartásra kiterjed, a szegény családokat azonban szinte elviselhetetlenül fogja sújtani. Hiszen ide tartoznak az alapvető élelmiszerek, a gáz, az áram, a víz díja és még sok egyéb. Mindemellett a gáz ára 30%-kal emelkedik.

Lakhatás: Az első Gyurcsány-kormány nagy „vívmánya” volt a fészekrakó program. Egy cigány ember sem kerülhetett bele!

– A telep-felszámolási program néhány szimpatikus településre juttatott pár millió forintot.

– Az árvíz tovább sújtotta a cigányság lakhatási körülményeit.

Mára már elviselhetetlen a cigányság társadalmi helyzete, körülményei.

Tisztelt Kormányzati Képviselőtársaim!

Kérem, hagyják abba megtévesztő nyilatkozataikat, azt, hogy mindez az igazságosság megteremtése érdekében történik. Mindannyiunk számára világos, hogy a kormány mindössze korábbi pénzszerzését igyekszik kompenzálni mostani „pénzbehajtó” szerepével.

A Gyurcsány-csomag magában hordozza azt a veszélyt, hogy az alsó-közép osztály, a legszegényebbek és köztük a cigányok a szakadékba zuhannak.

Ez társadalmi robbanáshoz vezethet.

Ezért a felelősség személyesen **Gyurcsány Ferencet** és kormányát terheli.

2006. 07. 11.

LD
„LUNGODROM”

ROMA LAP
Megjelenik
havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953, 513-954. Levelezési cím: SZOLNOK Pf.: 77 5001 – e-mail: otka@interware.hu – Internetcím: www.lungodrom.hu. Főszerkesztő: Paksi Éva – Főmunkatárs: **Farkas Kálmán** – Tervezőszerkesztő: Gudmon Andrásné. Munkatársak: Hegedűs Sándor, Józsa Zoltán, Lukács Ilona, Nyári Gyula, **Rácz Lajos**, Szécsi Magda – Szerkesztőségi titkár: Pálfi Elvira. Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapfotó: Nyári Gyula

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT. – Felelős vezető: Tankó Csaba ügyvezető igazgató – ISSN 1216-982X

Szécsi Magda

A munkanélküliség a társadalom legsúlyosabb gondja

Amikor felhív egy diplomás cigány és azt kérdezi tőlem, hogy „mire jó, miért akarnak tüntetni a szakszervezetek és a vállalkozók?” Isten bizony egy hétig sikítani tudnék egyfolytában! De nem teszem, inkább írok egy jegyzetet azt remélve, hogy ennek értelme van... Kezdjük 2005-nél. A központi statisztikai hivatal adatai szerint 2005 novembere és 2006 januárja között 43 ezerrel nőtt a munkanélküliek száma, vagyis 318 ezer regisztrált munkanélkülit tartottak nyilván, ami 7,5 százalékos munkanélküliségi rátának felelt meg egy olyan országban, amelyben egyébként is kevesen dolgoznak. A Foglalkoztatási Hivatal adatai szerint 436 ezer munkanélkülit tartottak nyilván 2006 januárjában, több mint 100 ezerrel többet, mint 2002-ben. Tavaly a munkaügyi központokban még „csak” 419 ezer állástalant számoltak össze, miközben a KSH akkor még „csupán” 297 ezer munkanélkülit közölt. A különbség abból adódik, hogy a KSH csupán azokat tekinti adatközlései során munkanélkülieknek, akik a legutolsó 4 hétben munkát kerestek a közvetítőknél, de nem találtak. **Akik már feladták a keresést is és már segélyre sem jogosultak, nem szerepelnek a KSH felméréseiben.** Ezek között a nem jogosultak között, számítások szerint, éppen 436 ezer cigány lehet, pontosan annyi, mint a Foglalkoztatási Hivatal adatai szerint a regisztrált munkanélküliek 436 ezres tömege. Kétségbeejtő a rejtett munkanélküliek érezhetően emelkedő száma, és ez még messze nem a vége, bár róluk semmit nem tud a Foglalkoztatási Hivatal...

1 millió új munkahelyet kellene létrehozni Magyarországon, de itt elviselhetetlenül magasak a bérek járulékai! Piacgazdaságban magától értetődik, hogy munkahelyet csak a vállalkozók teremtenek, de a munkahelyteremtés nem kifizetődő mára a munkáltatók számára. A vállalkozók csak akkor képesek érdemben bővíteni a munkahelyek számát, ha az állam nem vonja el túlzott mértékben forrásait. **Tagadhatatlan tény, hogy az előző polgári kormányzat idején 6 százalékos járulékcsoökkentés 114 ezer új munkahelyet teremtett a magyar gazdaságban.** (Itt idézni szeretném **Bogár**

László közgazdászt, aki azt nyilatkozta 2006. július 1-jén a Magyar Nemzetben, hogy: „Mostanra súlyos kényszerhelyzet lépett fel, és még egy kormányra került Fideszszel is megakadályozhatatlan volna, hogy a társadalmat kizsigereljék...” A közgazdasági elmélet szerint 1 százalékos tehercsökkentés 0,3 százalékos munkahelyet teremt. A magyar tényszámok még ennél is jobbaktak, mint amit a közgazdasági elmélet mond. Azt gondolom, ha a Fidesz nyerte volna meg a választást, és ha képes lett volna betartani az ígéretét a járulékcsoökkentéssel kapcsolatban, könnyebb helyzetben lennénk, mert azzal nemigen lehet vitatkozni, hogy a járulékcsoökkentés önmagában is piacélénkítő és ezért munkahelyteremtésre készítet. Például 10 százalékos járulékcsoökkentés egy dolgozónál 15.640,- Ft megtakarítást jelentene a munkaadónál minden hónapban, ha a járulékos mérsékléséből megtakarított pénzt a munkáltató a munkahelyteremtésre fordítja, akkor 6 ember járulékába annyi tud (tudna, tudott volna...) megspórolni, hogy ne kerüljön több pénzbe egy új ember munkába állítása. Ami számomra itt a legfontosabb az az, hogy **egy új munkahelyet egy romának, 6 már meglévő magyar dolgozó munkahelyi járulékába csökkentéséből lehet (lehetne, lehetett volna...) létrehozni!** Hogy ez mit jelent (jelentett volna...) a költségvetésnek? (Ezen már sok szakember elgondolkodott. Osztottak, szoroztak, mégis rosszul döntöttek, ezért nyelhetjük most le az MSZP „reform” intézkedéseit, ha akarjuk, ha nem, de inkább nem akarnánk...). Barátom **Kese**, aki otthon van a témában, és nem csak azért, mert közgazdász is, úgy vélte, hogy „200 ezer új munkahely 2,18 milliárd forint járulékbévételt hozott volna a költségvetés konyhájára. Továbbá 150 milliárd forintot spórolt volna meg az állam, mert nem kellene 200 ezer embernek segélyt fizetnie...” Ez világos! Nekem az. De amíg nem lesz világos ez a „győzteseknek”, addig a munkanélküliség a társadalom legsúlyosabb gondja marad... Hát, ezért tüntetnek a szakszervezetek és a vállalkozók! Igazuk van. Tüntessenek. Joguk van hozzá! Mert, ahogy Bogár László nyilatkozta: „A társadalom mértéktelen lerablása folyik.” Az MSZP jólétet, biztonságot ígért, dinamikus gazdasági fejlődést, nem pedig össznépi legatyaosodást... Hát, hajrá magyarok!

Illusztráció – Nyári Gyula

Könyvkiadónál. A Kelet-európai Irodalmi Díjra 10 ország jelölte a térségből legjobb íróit, költőit. A nemzetközi zsűri elnökének *Jiri Grusát*, a nemzetközi PEN Klub elnökét kérték fel. Az első díjat a bolgár *Theodora Dimova: Maiteka (Anyák)* című regényéért kapta, amely tavaly a bolgár írószövetség legjobb prózai művének és a legjobb regénynek járó díját is elnyerte. Az első tíz díjazott között van a magyar Jónás Tamás költő és novellaíró *Apáimnak, fiaimnak* című elbeszélés-gyűjteményével. A magyar szerző műve elismeréseként egy hónapos bécsi írói ösztöndíjat nyert.

FÁBRY MÁSODFOKON IS VESZTETT GYÖRGY PÉTER ELLEN

♣ *György Péter* másodfokon is nyert *Fábry Sándorral* szemben abban a perben, amit a showman személyiségi jogainak megsértése miatt indított ellene. *Fábry* azért nyújtott be még tavaly keresetet, mert az esztéta a Klubrádió egyik műsorában romagyűlölőnek és rasszistának nevezte őt. Az elsőfokú bíróság a felperes keresetét elutasította, és kimondta, hogy a kifogásolt vélemény a „véleménynyilvánítás” szélső határán van, de nem lépi azt túl”. *Fábry* az ítélet ellen fellebbezett. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. A másodfokú ítélet indokolása szerint a per tárgyát képező, *Fábryt* romagyűlölőnek, rasszistának nevező kijelentés egyértelműen véleménynyilvánításnak minősül, az alperes pedig ezzel a kijelentésével nem lépte át a véleménynyilvánítás határát. A bíróság emellett leszögezte, hogy *Fábry Sándor* közszereplő, aki a nevével fémjelzett műsorral sok ember véleményét formálja. Ebben a minőségében pedig az átlagembernél magasabb tűréshatárral kell rendelkeznie a tevékenységét ért kritikákkal kapcsolatosan. A másodfokú határozat ellen fellebbezésnek nincs helye.

SZAKMAI KONFERENCIA A GYERMEKJOGOKRÓL ÉS A ROMA GYERMEKEKRŐL

♣ A gyermekjogok érvényesüléséről és a roma gyerekek gyermekvédelmi ellátásával kapcsolatban kialakult helyzettel foglalkozott június 30-án az Európai Roma Jogok Központjának (ERRC) egésznapos szakmai konferenciája, melyet a Szociális és Munkaügyi-, valamint az Oktatási és Kulturális Minisztérium támogatott. A szeminárium célja az volt, hogy a roma gyerekeket érintő gyermekjogi és esélyegyenlőségi kérdéseket jeles gyermekvédelmi szakemberekkel vitassák meg, és a problémák megoldására javaslatokat fogalmazzanak meg a döntéshozók felé. *Darvas Ágnes* és *Herczog Mária* szociológusok, *Mohácsi Viktória* EP-képviselő és *Claude Cahn*, az ERRC programigazgatójának vitaindító előadásai után a résztvevők szekció-megbeszéléseken vettek részt. Örökbefogadással foglalkozó, a gyermekvédelmi ellátásba való bekerülés mechanizmusait feltáró és az indokolatlanul fogyatékosnak nyilvánított gyerekek helyzetével foglalkozó szekciókban cserélhettek véleményt a résztvevők. A szervezők jövőbeni szándékaiban szerepel, hogy minden évben – szükség esetén ennél is rendszeresebben – hasonló konferenciát kívánnak tartani, új hagyományt teremtve ezzel a gyermekvédelemben.

PÁNIK A CIGÁNYTELEPEN

♣ A szlovákiai Velká Lomnica község melletti Nový Dvůr nevű cigánytelepen pánik tört ki, miután ismeretlenek fehér port szórtak be a házakba. Több mint negyven embert megfigyelésre vittek a közeli Poprád kórházába. A telepieket sokkolta a fehér por, amelyről azt hitték, hogy lépfene. Az anyaggal érintkező több mint negyven embert megfigyelésre kórházba szállították, majd pár óra múlva elengedték, miután kiderült: a por ártalmatlan. Az egyik anya

elmondta: éjjel gyanús zajt hallott, és amikor megnézte az ablak mellett fekvő gyermekét, az szinte teljesen fehér volt a portól, ami csípte a szemüket, és nagyon erős szaga volt. Amikor kitört a pánik és az emberek kiszaladtak az utcára, többen látni vélték a tetteseket egy autóval elmenekülni. A telepen több mint kétezer roma él. A rendőrség vizsgálatot indított az ügyben. *Alexander Pakoló* a szlovákiai Roma Kezdeményezés Párt vezetője szerint az akciót bőrféjük szervezhették, akik már többször támadtak romákra.

JÓNÁS TAMÁST A BANK AUSTRIA CREDITANSTALT ÁLTAL LÉTREHOZOTT NEMZETKÖZI IRODALMI DÍJ ELSŐ TÍZ HELYEZETTJE KÖZÉ VÁLASZTOTTA

♣ A magyar HVB Bank által nevezett, fiatal szerző bécsi ösztöndíjat nyert. Az 1973-ban született *Jónás Tamás* költőként indult, majd színdarabok írásával folytatta. 2002-ben *Cigány idők* című prózakötetével a nemzetközi roma irodalmi verseny győztese lett. Elbeszélései 2005-ben jelentek meg a *Magvető*

LEZÁRULT A KISEBBSÉGI NÉVJEGYZÉKBE VÉTEL

♣ Lezárult a kisebbségi névjegyzékbe vétel szombaton 16 órakor; az Országos Választási Iroda (OVI) világhálós honlapján közzétett adatok szerint több mint 170 ezer választó kérte regisztrációját, ez 38 százaléka a 2001. évi népszámláláson magukat nemzetiségnek vallóknak. Végleges adatok várhatóan július 20-án lesznek. A kisebbségi választói jegyzékbe való felvételt ez év június 1-jétől lehetett kérni a lakóhely szerinti település jegyzőjétől. Csak azok vehetnek ugyanis részt az október 1-jei kisebbségi választáson – amelyet egyszerre tartanak az önkormányzati képviselők választásával –, illetve azok lehetnek a választásokon jelöltek, akik regisztráltak. A beérkezett adatok szerint a legtöbben, 88.645-en a cigány; 40.941-en a német; 13.525-en a szlovák; 9.930-an a horvát; 3.679-en a román; 2.625-en a lengyel; 2.046-an a szerb; 2.001-en a ruszin; 1.979-en a bolgár; 1.904-en a görög; 1.435-en az örmény; 871-en a szlovén; 842-

en az ukrán nemzetiség jegyzékébe kérték felvételüket.

LEÁLLÍTOTTÁK A SZÓFIAI ROMA GETTÓ DÓZEROLÁSÁT

♣ Nemzetközi nyomásra a bulgáriai hatóságok megállították a szófiai külvárosi roma gettó lerombolását. A szófiai önkormányzat a múlt héten döntött csaknem két-száz roma kilakoltatásáról, mert bírósági döntés szerint házaikat engedély nélkül építették. A bulgáriai Helsinki Bizottság, és emberjogi szervezetek szerint ez a hatósági lépés etnikai tisztogatásról és szélsőséges intézményes rasszizmusról szól. Az emberjogi szervezetek tiltakozását több Európa parlamenti képviselő is támogatta, és felszólították a bolgár miniszterelnököt az intézkedés leállítására. Erre Szófia polgármestere most arról tájékoztatta a nyilvánosságot, hogy más eszközöket keresnek a probléma megoldására. A budapesti székhelyű Európai Roma Jogok Központja (ERRC) levélben kérte a bolgár miniszterelnököt, hogy adjanak

kárpótlást azoknak a roma családoknak, amelyeknek az otthonát már lerombolták. A nyolcmillió Bulgáriában körülbelül nyolcszáz ezer roma él, nagyon nehéz körülmények között.

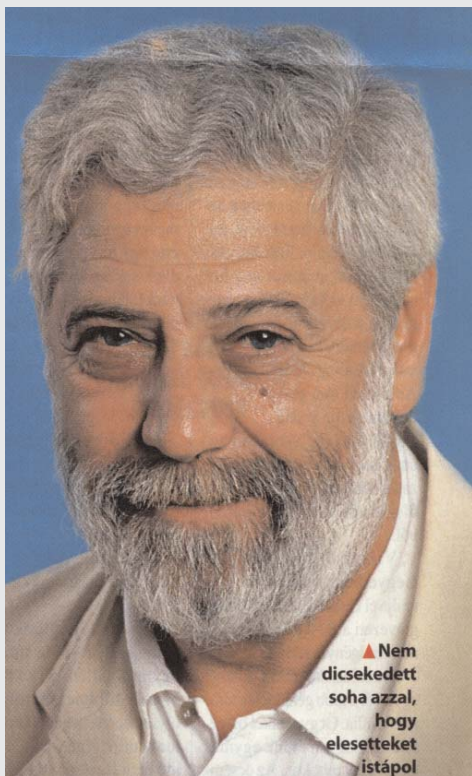
EGYRE TÖBB A TÖRVÉNYELLENES MAGATARTÁS

♣ Az Európai Parlament liberális frakciója (ALDE) második alkalommal támogatta azt a programot, mely a szűrőpróbaszerűen válogatott roma gyermekek jogsértéseit tárja fel, majd bíróság előtt képviseli azokat. Hatvannyolc gyermek képességének felülvizsgálata után 17 gyermek jogi képviselét vállalta fel **Mohácsi Viktória** liberális képviselő, mely programhoz több civil szervezet is kapcsolódott – áll az Alliance of Liberals and Democrats for Europe Romnetnek eljuttatott közleményben. A közlemény szerint a szülők azt sérelmezik, hogy gyermekük nem fogyatékosként van speciális iskolában, és annak ellenére, hogy közülük sokan nem fogadták el a fogyatékos minősítést, jegyzői határozat is kényszeríti őket erre.

Nem egy esetben fordult elő, hogy ezen gyermekek az őket ért fizikai bántalmazások miatt is panaszkodnak. Az első perek előreláthatólag 2006. szeptemberében indulnak.

TÖBB ROMÁT A HASEREGBE!

♣ A hadsereget népszerűsítik a roma fiatalok körében abban a túlélőtáborban, ahol hátrányos helyzetű fiúkat és lányokat vetnek különböző próbatételek alá. A magyar honvédségben 4 és 8 százalék közé teszik a roma származású katonák számát, de szeretnék ezt az arányt javítani. Hátrányos helyzetű, elsősorban roma fiatalok számára szervez túlélőtábor a honvédség. Az ország legkülönbözőbb részeiből érkezett az a közel ötven, 14 és 18 év közötti fiú és lány, akik a táborfalvai kiképzőbázison állomásoznak egy héten keresztül. **Jóni Tibor** ezredes elmondta: „Megtapasztalják az alaki formáknak egy részét, közösségben való életet, hogy egymás között hogyan lehet élni, szigorú szabályoknak egy részét azért megkapják. Rend, fegyelemmel kapcsolatos ismereteket kapnak, katonai viszonyokról kapnak teljes vizs-

ELHUNYT HORVÁTH BALÁZS, AZ ANTALL KORMÁNY BELÜGYMINISZTERE

♣ Népes család gyászolja a 64 évesen elhunyt egykori belügyminisztert, ám van közöttük valaki, akiről eddig nem hallottunk. A **Horváth Balázs** gyászolók – az özvegy **Meszléry Judit**, a lányai: Barbara és Réka, unokái: Blanka és Rozi között ott van Jozsó, az a 15 éves mozgássérült cigányfiú, akit hosszú esztendő óta istápol a család. A „pompás kis fickóról” korábban nagy szeretettel beszélt Horváth Balázs: „Az egyik lányom a Pető Intézetben tanult, és felfigyelt egy gyerekre, akit se hétvégén, se karácsonykor nem vittek el a szülei. Aztán hazahozta hozzánk, és nálunk ragadt. Nagyon szeretjük, amúgy egy számítógépes talentum.”

▲ Nem dicsekedett soha azzal, hogy elesetteket istápol

A RomaPage, a Romnet, az RSK és az MTI cikkei alapján összeállította: Paksi Éva

A hónap hírei • A hónap hírei

Lukács Ilona

„Imádom a szakmám...”

Ha Szolnokon megemlítem, sokak számára ismerősen hangzik *Fodor Andrea* neve. Képzelnék el egy szőke, karakteres megjelenésű 27 éves nőt, aki még a cigány embereket is megtéveszti, mert sokan közülük azonnal rávágják, hogy Ő is roma. Andrea 7 éve mindennapjait azzal tölti, hogy egy bizonyos társadalmi szemléletváltáson munkálkodik, melynek sikeressége romák és nem romák felelősségvállalásán egyaránt múlik. Mégis az elesettebbek mellé állva próbál szakmai tudásával esélyt teremteni olyan programok generálásával, amely kifejezetten a roma emberek méltóságát jobban mindennapjait célozzák. Roma esélyegyenlőségi szaktanácsadóként és módszertani munkatársaként kutat, javasol, ellenőriz, szervez, megvalósít, s mit gondolnak a szabadidejét hogyan tölti? Javarészt roma célcsoportoknak tart különféle fejlesztő tréningeket. Amikor arról érdeklődtem, hogy mi az, ami fiatal kora ellenére ennyire ambiciózussá teszi, csak szerényen mosolygott, és azt válaszolta: „Imádom a szakmám...” Az alábbiakban a vele készített interjút olvashatják.

Érettségi után Salgótarjánban végeztem idegen nyelvű gyermek- és ifjúságvédő szakon.

Úgy éreztem, hogy a szociális terület nagyon közel áll hozzám és tovább kell képeznem magam. Így a szociálpedagógiát választottam, mert azt gondoltam és most is ezt gondolom, hogy sokkal tágabb területet ölel fel, mint más szigorú kliens kapcsolatról szóló – mint például a pszichológia – szakma. Jellemzően sokkal komplexebben tudunk segítő tevékenységet folytatni. Eszközeinkkel, készségeinkkel, sokkal közelebb tudunk kerülni az emberekhez, így a segítség is hatékonyabbá válhat. Ezért a Szolnokhoz legközelebb eső iskolát választottam, a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Karán kezdtem meg szociálpedagógiai tanulmányaimat. A négy év alatt aktív kutatómunkát végeztem és az első év vége felé fogalmazódott meg bennem az, hogy talán a devianciákkal kellene foglalkoznom.

Fodor Andrea

tudományos diákköri konferencián egy hosszabb jellegű devianciakutatást végeztem. A prepubertás korban előforduló devianciákat vizsgáltam. Eredetileg egy órányi előadásra készült a kutatási anyag, de a végén kiszélesedett. Egy úgynevezett SPSS-es rendszerrel

közel 1 millió adatot sikerült feldolgozni, ami már elég komoly kutatásnak számít megyei szinten. A kutatómunkában nagy szerepe volt a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja Alföldi Tudományos Intézetének Szolnoki Társadalomkutató Osztály

munkatársának, *Szarvák Tibor* szociológusnak.

Később, Szolnokon, az egyik javarészt cigányok lakta településrészen töltöttem le a nagygyakorlatom, itt kerültem kapcsolatba először cigány emberekkel. Már akkor világossá vált előttem, hogy **ez az a terület, amelyben a legtöbbet lehet tenni, és ahol a legkevesebbet teszik.** Egy ambivalens helyzet előtt álltam, mely nagy kihívást jelentett. Ettől kezdve már nem volt kérdéses merre orientálódjak.

A kitűnő eredménnyel elvégzett főiskola után a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei „Fehér Akác” Idősek Otthona és Módszertani Intézményében helyezkedtem el, de munkahelyem a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat Művelődési és Népjelölti Irodáján van. A **Dr. Györgyi Lajos** által vezetett irodán egészen sajátos a státuszom. A munkakörömbe egyrészt tanácsadás nyújtása tartozik a megye szociális szolgáltatói számára, valamint szakértőként részt veszek a szociális

intézményekben folyó családsegítés szakmai ellenőrzésében. Feladatom még közreműködni a területi, helyi rendezvények, szakmai fórumok, konferenciák szervezésében, a szakmai továbbképzések koordinációjában.

Másrészt a megyében élő romák helyzetének nyomon követése tartozik munkakörömbembe. Ide sorolható az a forrásszerző tevékenység is, mely a megyében élő hátrányos helyzetű társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtését szolgálja.

Amikor pályakezdőként elkezdtem a munkát, nagyon nehéz dolgom volt. Problémát okozott, hogy nem vagyok roma származású. Nehéz volt elfogadtatni és megismertetni magam, a fiatal koromról már nem is beszélve. Szerencsére szabad kezet kaptam abban, hogy hogyan ismertessem meg magam, és hogyan vegyem fel a kapcsolatot a szervezetekkel. A Művelődési és Népjóléti Iroda hatáskörén belül kitaláltuk, hogy kellene egy kistérségi fórum sorozatot szervezni, ami jó kapcsolatépítési lehetőség lenne a roma civil szervezetekkel, kisebbségi önkormányzatokkal és azokkal a decentralizált szervezetekkel, amelyek romákkal foglalkoznak. Ez a fórum-sorozat megvalósult, minden kistérségben egy bemutató programsorozatot, zárásként pedig egy kétnapos konferenciát szerveztünk, ami tulajdonképpen egy tréning volt. Itt tudtam leginkább a szakmaiságomat bevinni a munkába, hiszen már a főiskolás éveim alatt is vezettem csoportos foglalkozásokat hátrányos helyzetű célcsoportoknak. Nagyon jól sikerült, mert itt alakult ki a közvetlen viszony a kisebbségi szervezetek képviselőivel, amiből a mai napig „táplálkozom” munkám so-

rán. Azt tapasztalom, hogy teljes egészében elfogadtak, és mérhetetlenül segítőkészek. Ez volt az egyik vonal.

A másik a roma közösségfejlesztők kis csapata, amely 3 évig jelentett aktívan működő segítségformát, de sajnos február óta nincs keret a foglalkoztatásukra. Ők nagyon sokat segítettek abban, hogy a programok és segítségnyújtási formák valós igényeket szolgáljanak.

2004-ben megyénkben is megalakult az Esélyek Háza, mely szintén egy fontos kiindulópontja volt a romák lehetséges segítésének. Bebizonyosodott, hogy intézményi közös munkával sokkal szélesebb körű eszköz és program lehetőséggel tudunk szolgálni. A pénzügyi forrás és a szakmaiság végre találkozni tudott, és hatékony, érdemi munka vette kezdetét a romákat érintő problémákban. Ekkor már nyilvánvaló volt, hogy meg kell alkotni egy megyei középtávú roma intézkedési tervet. Ez a terv sok szempontú egyeztetés alapján született meg. Több minisztériummal, az 1021/2004. (III. 18.) Kormányrendelet figyelembevételével és ahhoz mérten alakítva, valamint más megyei roma referensekkel történő egyeztetés eredményeként született meg. Ez azt is bizonyítja, hogy nem pusztán a saját megyénkben történő indítatás volt, hanem egy nagyfokú egyeztetésnek köszönhetően sokkal szélesebb körben vált ismertté. Létrehoztunk egy szakmai műhelyt, amely kidolgozta ezt a programot. Országos viszonylatban is pozitív visszajelzéseket kaptunk, amit bizonyít az is, hogy az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztériumban jó gyakorlat bemutatásaként előadást tartottam a megyénkben működő roma programokról.

Szintén a romákkal kapcsolatos tevékenységeim közé tartozik az 1997-ben alapított, mai nevén a „Cselekvéssel a Holnapért Jász-Nagykun-Szolnok Megye cigánylakosságáért” Közalapítvány, melyben a titkári funkciót töltöttem be. A Megyei Közgyűlés a közalapítvány **céljaként az etnikai kisebbségekkel kapcsolatos tevékenység támogatását** határozta meg. Úgy gondoltuk az alapítvány elnökeivel, **Dr. Őze Sándor** polgármester úrral, hogy további tartalommal, cselekvéssel is fel kellene tölteni a működést, így bővültek a Közalapítvány feladatai. **Nemcsak a fiatalok táboroztatásával, hanem a roma szülők képzésével, foglalkoztatásának elősegítésével és személyiségfejlesztésével szeretnénk hozzájárulni a megyében élő cigány lakosság társadalmi integrációjához.**

2005-ben bonyolítottunk le egy 1 millió forintos költségvetésű pályázatot, melyet a Nemzeti Felnőttképzési Intézetől nyertünk. Az első részben fórum-sorozatot szerveztünk, melyben a roma lakosságnak különböző képzési-, és munkaerő-piaci lehetőségeket tártunk fel. A program második felében a roma közösségfejlesztőknek és közéleti személyeknek zajlott egy kétnapos bentlakásos képzés, amely arra szolgált, hogy a munkájukban nagy veszélyt jelentő kiegész ellen felvértezzük őket. Ez a programindítás segített abban, hogy jobban felfigyeljenek az Alapítvány működésére. Ezt követően egymás után bonyolítottunk olyan programokat, mint például a „Tiszta udvar rendezés ház” akció, amelyben különféle települések külső kert, illetve belső tér pályázatait jutalmaztuk. Nagyon sikeres volt a karácsony előtti rajzpályázatunk is, amiről a Lungo Drom

roma lap is képes beszámolót adott. Tehetséges gyerekek jelenítették meg rajzaikban a cigányság mindennapi életét. Itt nagy értékű műszaki cikkeket tudtunk ajándékozni a nyerteseknek, a támogatók felajánlásainak köszönhetően.

Az Esélyek Házával karöltve megpróbálunk minden évben programokat, konferenciákat szervezni, ami tulajdonképpen kötelező feladatként is értelmezhető, hiszen az intézkedési csomagban vállaltuk több megyei szervezettel együtt, hogy 2005. és 2009. között végrehajtjuk a benne foglalt feladatokat.

Azt gondolom, hogy alapvetően sikeres ember vagyok. Amit a legjobban szeretek, és ami igazán szakmailag is boldoggá tesz, azok a tréningek. Tudod, amikor valamelyik tréningben csak egy ember is pozitív visszajelzést ad, máris azt gondolom, hogy érdemes tovább dolgozni, mert tényleg hasznos a munkám. A fő foglalatosságaimon túl a megye különféle településeire hívunk tréning foglalkozásokat vezetésére, és főként roma célcsoportokhoz. El szeretném érni, hogy minél több roma emberhez érjek el. Fontos számomra, hogy minél több ember vegyen részt ezeken a fejlesztő foglalkozásokon, mert szükséges és hasznos a számukra. Te is tudod, hogy a mi szakmánkban nagyon sok az útvesztő. A szociális területen nagyon nehéz mérni a sikert: apró visszajelzések, alig észrevehető pozitív megnyilvánulások, mentális változások jelzik számunkra, hogy jó úton haladunk. Ezeket a sikereket észre kell venni és táplálni, mert erő ad a későbbi, folyamatos lelkiismeretes munkához.

Szerencsés ember vagyok, mert nekem van miből táplálkozni...

Előítéletek nélkül az előítéletekről

„Valahogy hamisságot látok a szemükben. Nem találkoztam még egyetlenegy cigány emberrel sem, akinek ne láttam volna hamisságot a szemében.”
(Egy ismert művész)

„Van egy ki nem mondott belső harmóniája a cigányságnak, egy szépsége, egy olyan szépsége, amire a legszebb gyűjtőfogalom a család.”
(Egy másik ismert művész)

„Ki nem állhatom azt a kérdést, hogy mi a véleménye a cigányokról. Olyan nincs, hogy cigányok.”
(Egy harmadik ismert művész)

Az előítéletek makacs dolgok. Elpusztítani őket képtelenség, csak visszaszorítani lehet, és kell – legalább az elviselhetőség szintjére. A cigányellenesség kezelésére javasolt egyik orvosság a megismerés. Az emberi jogi kánon sokáig abból indult ki, hogy a többségi társadalom minél inkább megismeri a romák kultúráját, szokásait

és hagyományait, annál inkább csökkennek a cigányokkal szembeni ellenérzések.

Az elképzelés jó szándékához kétség sem fér, az eredmény azonban vitatható. Olyan készítmény ez, amely nem mentes a mellékhatásoktól, de a betegséget alig gyógyítja.

Először is nem árt tisztázni, hogy cigányellenes előítéletek nem kizárólag a többségi társadalomban munkálnak, hanem a cigányok körében is. A *Delphi Consulting* tanácsadó cég a kilencvenes évek végén Ózdon és környékén végzett felmérést. Kiderült, hogy a romák nagy része elsősorban ismerős magyarokkal (értsd: nem cigányokkal) dolgozna szívesen együtt, ezután következne a családtagok vagy az ismerős cigányok, és csak végső esetben az idegen romák.

Illésné Áncsán Aranka – aki a „megasztár” *Oláh Ibolya* pártfogójaként, Anyácska néven vonult be a köztudatba – állami gondozásban élő roma fiatalokról készített kutatást. A kép megdöbbentő és torokszorító. A tapasztalatokat összegző tanulmánya szerint a vizsgált állami otthonban lakó roma gyerekek úgy zúdírták a rossz tulajdonságok tömegét a cigányságra, hogy az bármelyik fajgyűlölőnek a dicséretére válhatna. Leggyakrabban azt említik meg, hogy a cigányok „lopnak, csalnak, hazudnak, piszkosak, bűdösek, kötözködnek, csúnyán beszélnek, rosszul

öltözöttek, lusták, nem szeretnek dolgozni, bandába verődve járnak, és így veszélyesek, elisszák a gyerekek elől a pénzt, alkoholisták, putrisak, tetvesek, becstelened és felelőtlenül élnek”. És így tovább.

Ezek a negatívumok nem a cigányellenes indulatok igazolására szolgálnak, hanem annak a jelenségnek a megértését segítik, amit a szakirodalom úgy nevez: öngyűlölet. *Csepeli György* szociológus leírása szerint a kisebbség a többségi társadalom részeként ki van szolgáltatva a tömegkommunikáció által alkalmazott sztereotípiáknak, kategóriáknak, előítéleteknek, amelyeket azután önmagára kell vetítenie. Ennek során jön létre egy jellegzetes kisebbségi állapot, az öngyűlölet, amely – teszi hozzá a szociológus – lényegében nem jelent mást, mint azt, hogy az identitás elvétele véglegessé válik.

Az ellenérzések azonban nem csupán öngyűlöletből, és nemcsak a cigány identitástól való menekülésből fakadhatnak. *Kalla Éva* és *Soproni Ágnes* 1997-ben kiadott interjúkötetében *Mendi Rózsa* pszichológus keserűséggel telve nyilatkozik: „En a cigány identitásomat végül is a cigányok között veszítettem el. A magyarok között nagyon jól lehettem cigány, a cigányok közt egyszerűen nem tudtam az lenni. Nem tudtam produkálni azokat a dolgokat, amik a hagyományos cigány nő fogalmába belefértek volna. (...) Értelmes nőként

iszonyatosan nehéz cigány férfiak között létezni. Egyszerűen nem tudják elviselni, hogy véleményed legyen, hogy más legyen a véleményed, hogy harcolni tudj az érdekeidért, hogy amit mondasz, elfogadható. Azt várják, hogy a több száz éves nőideált képviseld. Hogy szép legyél, együttműködő, hogy bólogass, hogy szerény legyél, és finom ebéddel várd az uradat. És a cigány férfiak sokkal szigorúbban ragaszkodnak a helyzetük adta jogaikhoz, mint a nem cigányok. Én nem tudok azonosulni azzal, amit a cigányok akarnak tőlem.”

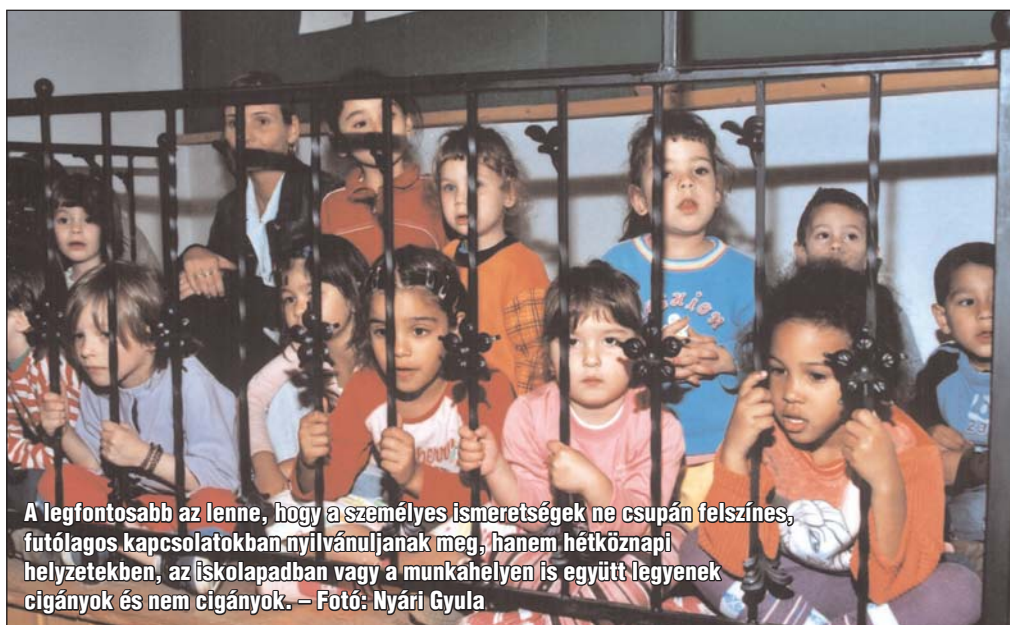
Tény, hogy a többségi társadalomnak rendkívül hiányosak az ismeretei a romákról. *Mendi Rózsa* példája ugyanakkor arra utal, hogy az a nehezen körülírható fogalom, amit az egyszerűség kedvéért cigány kultúrának nevezünk, feltehetően akkor sem minden elemében lenne vonzó a külvilág számára, ha többet tudna róla.

Csepeli György, *Örkény Antal* és *Székelyi Mária* 1996–1997 tájékán a rendőrök és a romák kapcsolatát vizsgálta. Előzetes feltevéssükkel szemben a kutatók arra a megállapításra jutottak, hogy – legalábbis vidéken – a személyes kontaktusok nem oszlatják el a rendőrök előítéleteit. Ellenkezőleg, azokban a körzetekben, ahol sok roma él, a rendőröknek határozottan rosszabb a véleményük a cigányokról.

A rendőrök persze nem szokványos szituációkban, hanem bűnesetek, konfliktusok kapcsán találkoznak romákkal. Ennek a kutatásnak az eredményéből ezért nem lehet az egész társadalomra érvényes következtetéseket levonni. A Tárki nemrégiben készült vizsgálata ilyen szempontból sokkal inkább mérvadó, ám gyökeres fordulatot ez sem hoz. A Tárki felmérése szerint azok, akiknek van cigány ismerősük, az átlagosnál kedvezőbben vélekednek ugyan a romákról, de a különbség meglehetősen csekély: a személyes ismeretség csak kevésbé javít a cigányok megítélésén.

Nem hiszek a ráolvasásokban – vélekedik **Törzsök Erika** szociológus az „ismerd meg, és akkor megszereted a cigányokat” típusú jelszavakról. **Daróczi Gábor**, az oktatási tárca volt miniszteri biztosa sem gondolja, hogy a roma hagyomány és kultúra megismeretése okvetlenül a cigányellenesség csökkenéséhez vezet. A legfontosabb az lenne, hogy a személyes ismeretségek ne csupán felszínes, futólagos kapcsolatokban nyilvánuljanak meg, hanem hétköznapi helyzetekben, az iskolapadban vagy a munkahelyen is együtt legyenek cigányok és nem cigányok. Ettől még előfordulhat, hogy valaki rossz tapasztalatokat szerez a romákról, de egész biztosan lát jó példákat is, így pedig könnyebben elkerülhetők az igazságtalan általánosítások.

Egyszerűen hangzik, de ennek a megvalósítása a legnehezebb. Többen is felhívták már a figyelmet, hogy a munkahelyek tömeges megszűnésével a romák nem pusztán létalapjukat veszíteték el, azok a kapcsolati hálók is szétfoszlottak, amelyek a rendszerváltás előtt még viszonylag sűrűn átszőtték a társadalmat. A cigányok elszegényedésével párhuzamosan egyre erősödött a lakóhelyi és az iskolai

A legfontosabb az lenne, hogy a személyes ismeretségek ne csupán felszínes, futólagos kapcsolatokban nyilvánuljanak meg, hanem hétköznapi helyzetekben, az iskolapadban vagy a munkahelyen is együtt legyenek cigányok és nem cigányok. – Fotó: Nyári Gyula

elkülönítés, a szegregáció is. A perifériára szorult romáknak pillanatnyilag kevés esélyük van rá, hogy – mint azt Daróczi Gábor szeretné – hétköznapi helyzetekben egyenrangú szereplőként tűnjenek fel.

Amíg valamelyik kormányban nem sikerül elérnie, hogy érdemben javuljanak a cigányok életkörülményei, addig minden más csak pótcselekvés. Mindenesetre úgy tűnik, hogy zsákutcába visz, ha akár a romáknak, akár a nem romáknak – a kultúrák kölcsönhatásának szabadsága helyett – a „teljes elfogadás vagy teljes elutasítás” szűkre szabott választását kínálják fel lehetőségként.

A társadalomtudósok egy része új módszerekkel próbálja enyhíteni a feszültségeket. A Magyar Agora nevű, tavalyi rendezvény szervezői például egy Amerikából átvett technikával kísérleteztek: a cigánysággal kapcsolatos információk átadása mellett az őszinte vitától remélték, hogy a résztvevők nem egyszerűen csak kinyilvánítják, hanem az elhangzott érvek hatására módosítani is hajlandók álláspontjukat. A helyszínen készült vizsgálat szerint ez így is történt, a cigányok és nem cigányok közötti vita hatására szembetűnően nőtt a romák iránti tolerancia.

A Program ÖT (Program

az Összetartó Társadalom Megteremtéséért) néven létrejött alkalmi szerveződés szintén újfajta felfogásban indított médiakampányt. Az újságcikkek, óriásplakátok és tévés hirdetések nem a hagyományos antirasszista üzeneteket közvetítették, mert ez azzal a veszéllyel járhatott volna, hogy magát a rasszizmust is reklámozzák. A cél a kétely felébresztése, a gondolkodás kiprovokálása volt.

A médiakampány megkezdése előtt, és befejezése után is készült egy közvélemény-kutatás: az eredmény messze felülmúlta a várakozásokat. A Program ÖT kampányának tanulságait elemezve **Csörgő Tünde**, **Hajós Katalin**, **Krémer Balázs** és **Neumann Péter** hangsúlyozta, hogy sem megalapozottnak, sem hasznosnak nem nevezhető az a hozzáállás, amely a társadalom többségét megveszekedett rasszistának tekint. Másfél év leforgása során a cigányságról diszkriminatív módon vélekedők aránya 24 százalékról 14 százalékra, a semlegeseké 53-ról 41-re csökkent, miközben az elfogadók aránya 23 százalékról 45 százalékra nőtt. E szerint tehát a lakosság nagy része rövid időn belül semlegessé vagy elfogadóvá vált a romák iránt.

A médiakampány – és a hozzá kapcsolódó rendez-

vények sora – mintegy 250 millió forintba került. Eljátszhatunk a gondolattal, mi lenne, ha még néhányszor megismételnék a kampányt. Pár százmillió forint ráfordítással megszüntethető a rasszizmus? Nem valószínű.

Kérdés az is, hogy a kedvező kutatási adatok mennyiben tükröznek mélyreható változásokat. Amerikai és nyugat-európai megfigyelésekre hivatkozva **Erős Ferenc** pszichológus már jó néhány évvel ezelőtt arra figyelmeztetett, hogy a „klasszikus” előítéletek fokozatosan kimennek a divatból, helyükre a „puhább”, „rejtettebb” előítéletek lépnek. Ezeket a megszokott kérdőívekkel és eljárásokkal sokkal nehezebb tetten érni.

Túlzott optimizmusra azért sincs okunk, mert más felmérések nem támasztják alá azt az öröndetes változást, amit a Program ÖT észlelt. Puhuló előítéletek ide, változó divatok oda, a megkérdezettek több mint hatvan százaléka tíz éve is egyetértett, és a Tárki vizsgálata szerint most is egyetért azzal a kőkemény rasszista kijelentéssel, hogy a „bűnözési hajlam a romák vérében van”.

Csak abban bízhatunk, hogy maguk se tudják, mit állítanak.

Czene Gábor
Népszabadság
2006. július 10.

Koszorú

– virágszirmokkal

Nem véletlenül választják szívesen egyetemünk Budapest VIII. kerületének óvodáit, iskoláit gyakorlóhelyül végzős hallgatónk számára. Állítólag egy korábban itt dolgozott jegyző szerint „Aki a Józsefvárosban tanult valamilyen közösséggel kapcsolatos foglalkozást, azt már nem érheti meglepetés sehol”. A főváros sokféle etnikumú, sokféle élethelyzetű kerületében valóban meg lehet tanulni a közösségi szakmák minden csínját-bínját. Ettől lesz valaki speciális szaktudással megáldott pedagógus is. Mint a kerület nehéz negyedében lévő Koszorú óvoda vezetője, **Bukovicsné Nagy Judit**, aki több mint 25 éve dolgozik a Józsefvárosban, s 13 éve az óvoda vezetője. Sok mindent megélt itt már, „hozzáedződött” a körülményekhez. A vezetőt önmaga és óvodája bemutatására kértük.

– Óvodapedagógusi diplomát 1984-ben szereztem, de ezzel nem fejeztem be a tanulást. Több továbbképzésen vettem részt. Híve vagyok az egész életen át tartó tanulásnak, a folyamatos önképzésnek. Annál is inkább, hiszen minél többet él meg, tanul meg az ember, annál több fehér foltot fedez fel a tudásában. 2000-ben elvégeztem a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem mentálhigiénikus szakirányú képzését. Jelenleg a Szegedi Tudományegyetem egészségügyi tanári szakára járok.

– **Tanulmányai mind megjelennek az óvoda nevelési programjában.**

– A szülők elégedettsége érdekében olyan óvodai életet kívánunk megteremteni, amely magában foglalja az egészségtudatos magatartás kialakítását, a szociális felkészítést az életre, a környezettel való harmonikus együttélést. Óvodásaink testi és lelki egészsége mindennél fontosabb nekünk. Fontosnak tartom még az óvodát segítő civil szervezetekkel való kapcsolatok ápolását. Ennek érdekében már 1997-től tagja, majd 1998-tól tit-

Bukovicsné Nagy Judit

kára és jelenleg főtitkára vagyok az „Egészségesebb Óvodák Nemzeti Hálózata Egyesületnek, emellett tanfolyamokat szervezek és vezetek. Az egészségnevelés érdekében végzett tevékenységem elismerése-

ként 2002-ben egészségügyi, szociális és családügyi miniszteri, majd 2003-ban polgármesteri dicséretben részesültem.

– **Milyen sajátosságai, s milyen eredményei vannak óvodájuknak? Hogyan tud-**

nak segíteni a leromlott fizikai környezetben élőkn, akiknél a világvárosi problémák koncentrálnak?

– Óvodánkat 1960-ban a Józsefvárosi Közért Vállalat létesítette. A VIII. kerületre jellemző problémák, társadalmi hatások elég kedvezőtlenül érintik gyermekeinket. 1997-ben vettük fel a „Koszorú” nevet, hiszen már évek óta úgyis az utca neve után ismerték óvodánkat. A koszorú névvel, s emblémával sugallni szeretnénk fő profilunkat, az egészséges életmódra nevelést. A koszorú négy virágszirma jelképezi az óvoda négy csoportját, mely mindegyik egy-egy növény neve, és utal a környezet és az egészség elválaszthatatlan kapcsolatára. Csoportjainkat a búzavirágról, a kamilláról, a csipkebogyóról, valamint a levendulavirágról neveztük el. Óvodánkról, s a hozzánk járó roma családok életéről 2005-ben a 37. Filmszemlén is bemutatott dokumentumfilm készült. A különböző élethelyzetű családok együttélését, egymás tiszteletét láthatták a nézők a filmen, s

erre valamennyi kollégámmal büszke vagyok.

– *Az óvoda pedagógusaira különösen jellemző az egyéni bánásmód alkalmazása, a befogadó pedagógiai gyakorlat.*

– Társadalmi körülmények miatt gyakran kerülnek hozzánk hátrányos helyzetű, illetve veszélyeztetett gyermekek. Ezek az apróságok kiemelt törődést, odafigyelést igényelnek, gyakran eltérő módszereket kell alkalmazni esetükben, mint a csoport többi tagjánál. Ahhoz, hogy megértsük, elfogadjuk, és alakítani tudjuk személyiségüket, elengedhetetlen megismerni otthoni körülményeiket, családjukat is. Sokan nagyon rossz körülmények között élnek, a szülők nagy számban munkanélküliek, gazdálkodásra képtelenek, nem ritkán ita- loznak, bűnöznek, elhanyagolják gyereküket testileg és lelkileg is.

Az eddigi évek tapasztalata alapján az óvodába járó gyermekeink kb. 25%-a veszélyeztetett, 35%-a hátrányos helyzetű, s 70%-a roma származású. Filozófiánk alapja a gyermekek alapvető jogainak és szükségleteinek biztosítása az intézmény lehetőségeinek megfelelően.

Az ijesztő gondok figyelembevételével, óvodánk társadalmi háttérének felmérése után a nevelőtestületünk már az 1993. évi közoktatási törvény megjelenésével egyidejűleg megkezdte óvodánk sajátos arculatának kidolgozását. Az 1994/95-ös nevelési évtől kezdve már kiemelten kezeltük az egészséges életmódra nevelés feladatait. A helyi sajátosságok után, az óvodánkba járó szülők igényeit tiszteletben tartva, valamint a nevelőtestületünk szemléletmódjából dolgoztuk ki nevelési cél-

jainkat, valamint legfontosabb feladatainkat.

Az elmúlt években megbizonyosodtam, hogy az egészségnevelés fogalmát újra kell fogalmaznunk, túl kell lépünk a korszerűtlen, a „csak” testi nevelés beszűkült fogalmán, amely csupán a testi gondozást, a testi szükségletek kielégítését, a mozgásfejlesztést, az edzést és a testápolást foglalta magában.

A modern egészségnevelés fogalma – ez került az óvodai nevelési alapprogramba – követi az egészség modern fogalmának összetevőit. Az egészséget az Egészségügyi Világszervezet így definiálta: „Az egészség a testi (fizikai), a szellemi (pszichikus) és a társadalmi (szociális) jólét állapota, nem csupán a betegség hiánya.” A definícióból kitűnik, hogy az óvodai nevelési program általános nevelési feltételei közé

sorolandók a testi egészség, gondozás, ápolás, edzés, mozgásfejlesztés, a lelki egészség, az értelmi fejlesztés, és az érzelmi biztonság nyújtása. Ezekhez kapcsolódik a szociális kapcsolatok harmóniája, a közösségi élet, egymás segítése, az egészségvédő képesség fejlesztése, a gyermekek egészséges életmódjának, egészségvédő szokásainak kialakítása, az óvodapedagógusok és a nem pedagógus dolgozók viselkedésének szabályozása.

Elsődleges nevelési célunk a gyermekek egészségnevelése, ám rajtuk keresztül a családok életmódjának, szemléletének formálása is.

– *A terület valóban a város egyik legszegényebb része, halmozódnak a szociális, egészségügyi, magatartásbéli, kriminológiai problémák. Különleges figyelmet igényel minden gyerek. A*

filmen is láttuk, hogy az óvoda és a családi ház kapcsolata fontos Önöknek, és keresik az együttműködési lehetőségeket, ez is a város-rehabilitációs programnak a része, ami a Magdolna negyedben zajlik.

– Támogatjuk a programot, ami egyedülálló kezdeményezés, mert az itt élőkkel közösen kíván változtatni a lakáskörülményeken. Mi a család és az óvoda együttműködésére adunk példát ebben, mert óvodai nevelésünk a családi nevelésre épül. A gyermek személyiségének alakulásáért mindkét környezet felelős. A nevelésben hangsúlyozom a család elsődlegességét, tisztelem és segítem a szülőt a család helyes szokás- és szabályrendszerének kialakításában. Igyekszem a jó partnerkapcsolat megteremtésében, s mint mentál-

higiénikus szakember támaszkodnom a segítő kapcsolat kialakítására. Célom, hogy a szülő találjon támaszt, segítőtársat bennem, a pedagógusban, gyermeke nevelése érdekében. Igyekszem a szülők nevelési szemléletét tapintatosan, közvetve befolyásolni, hibás, veszélyeztető életmódján változtatni.

– Önnek nem csak a saját intézményében szerzett tapasztalatai vannak. Szakértői tevékenysége során sok helyen megfordult az országban. Milyennek látja a magyar óvodáztatás ügyét?

– 1999-től rendelkezem szakértői igazolvánnyal az egészségnevelés, a mentálhigiénia szakterületen. A felkérésekre végzett szakértői munkáim során a közoktatást érintően hasonló problémákkal találkoztam. Legtöbb esetben, a társa-

dalom helyzetéből adódóan, egyre több a problémás, és segítségre szoruló család. Általában felmerült az óvoda és iskola közötti átmenet kérdése is. Úgy érzem, hogy ebben a gyermekintézményben biztosítottak azok a tárgyi feltételek, melyek az óvodákat otthonossá, gyermek- és családcentrikussá teszik. Az Egészségesebb Óvodák Nemzeti Hálózata konferenciái és látogatásaim alkalmával azt tapasztaltam, hogy még a legkisebb óvodában is a családias légkör uralkodik. Az iskolák esetében már vannak ettől eltérő tapasztalataim. Tudom, természetesen más az iskola feladata, de sok esetben hiányzik a barátságos, befogadó légkör. Az augusztus 31-én még óvodás gyermekünk szeptember 1-jével nem válik varázsütésre iskolássá. Az óvoda igyekszik a

három, illetve, sok esetben négy év alatt alkalmassá tenni az iskolai élet megkezdésére, de sok függ az elsős tanító nénitől, hogy mennyire fogadja el a gyermeket a maga másságával, esetleges hibáival. Fontos kiemelnem a szülőkkel való kapcsolattartás módját is, hiszen míg az óvoda napi kapcsolatot tart, addig a legtöbb iskola csak a fogadóórákra, s a szülői értekezletekre korlátozza a párbeszédet.

– Mi ad hitet Önnek a mindennapi munkájában?

– Bízom abban, hogy az elmúlt 25 év, és az elkövetkezendő évek is hozzájárulnak majd ahhoz, hogy a felnövekvő gyermekeink megállják a helyüket az iskolai életben, s minél egészségesebb felnőttekké váljanak.

Novák Imre

Fotók: Nyári Gyula

Kosoruvo — Iuludyanca

Le universitatura bute vojanca alosaren la budapeshtake, VIII. matrikulake ovodi, shkoli, kaj shaj zumaven pengi butyi le sityara. Jekh manush, kon dulmut kathe kerdas butyi, phendas: kon ande Jozhefosko foro sityardas kadi butyi, kodo aba maj chi rakhel kanchi nyevo ande peski butyi. Andel bare foroski matrikula buffale manusha beshen, kathe shaj sityon, sar zhanen te zhutisaren le manushenge. Kathe avla jekh manush zuraes lasho pedagogusho. Ande kadi matrikula si le kosoruvoski ovodi, kathe kerel butyi *Bukovichne Nady Judit*, kon aba bish thaj panzh bersh kerel butyi ande Jozhefosko foro thaj aba deshu-panzh bersh srvoj la ovodaki sherunyica. But dyelura pecisajlas aba lasa, sa zhanel aba. La sherunyica manglam te sikavelpe thaj peski ovodi.

— Mura ovodake pedagogoski diploma ande jekkh mija inja shela oxtovardesh thaj shtarto bersh xutyilom, de me sityilom majdur. Inke zuraes but sityilom. Kade gindyisarav, te o manush ande pesko trajo sagda sityol. Sar majbut sityol o manush, hatyarel, so chi zhanel inke, thaj anda kodo kamel te sityol majdur. Ande duj mijato bersh xutyilom diploma andel Debre-cenosko Kossuth La-joshosko Universitato, sar mentaloski higeni-kushica. Akanak andel Segedosko Universitato phirav, sastyipeski sityarica kamos t'avav.

— *Tyiro sityipe si sagda ande tyira ovodake bararipesko programa?*

— Kasava ovodako trajo kamas te keren,

Bukovichne Nady Judit

hoj le shavorenge dadeske thaj dake lasho t'avel, le shavore te sityon o sasto trajo thaj pengo krujalipe. Zuraes lashe truposko —

dyiesko sastyipe kamas amare shavorenge, kon kathe phiren andej ovodi. Kade gindyisarav, trubul t'avas ande lashi kapchipe kodole

organizacijanca, so zhutisaren e ovodi. Anda kodo me sekretarica avilom ande 1998-to bersh thaj akanak bari sekretarica som le „Majsaste Ovodanga Nacionalnona Organizacijake”, thaj pal lende sityaripe organizij thaj vi kothe serunyica som. But asharipe xutyilom aba, ande 2002-to bersh kathar le sastyipesko ministero, ande 2003-to bersh kathar le forosko sheruno.

— *Soski specializacija si tyira ovoda? Sar zhanen te zhutisaren kodolenge, kon ande baro chorripe trajon?*

— Amari ovodi ande 1960-to bersh le Jozhefoske Közertosko Val-lato kerdas. Ande VIII. matrikula si but problemura, so naj lasho amare shavorenge. An-

de 1997-to bushilas amari ovodi „Kosoruvo”, sar e vulica, kaj si kadi ovodi. O „Kosoruvo” si simbolija le sastype. Le kosoruvoske shtar luludya si la ovodake shtar grupura. Kado sikavel le krujalipesko thaj le sastypesko kapchipe. Amare grupura bushon: dyivaki luludyi, kamilla, vadno ruzhica thaj levendulaki luludyi. Pa amari ovodi, pa le romenge familiji, kaske shavore amande phiren, dokumentumosko filmo sas ande 2005-to bersh pel 37-to filmosko andre sikavipe. Ando filmo shaj dikhline le dikhara, sar trajon chinstinipesa lashes pasha jekhkavereste le diferencialni

familiji thaj pe kado mure butyarenca phutyardi som.

– ***La ovodake pedagogushura kamen te zhutin le shavorenge, kon nasules trajon.***

– Butivar aven amende kesave shavore, kon nasules trajon. Pe lende majfeder trubul te losaras. Te zhanas te zhutisaras lenge, majfeder trubul te pinzharas lengo trajo thaj lengi familija. But shavore zuraless nasules trajon khere, lenge dad thaj dej bibutyake-j, chikeren butyi, phiren andej kirchima, bezexa-j, chi losaren lashes pe penge shavore.

Kade gindyisaras le shavorenge 25% shaj daran khere, 35% nasules trajon, 70% roma-j.

Amari filozofija si: Kamas te das le shavorenge lengi kris andej ovodi.

Ame aba ande 1993-to bersh kesavi ovodi keras, soski trubul le shavorenge, kon amende phiren. Kathar 1994/95-to sityaripesko bersh ame pe sastype sityaras le shavoren. Kesavo programo keras, so fajol le shavorenge dadeske thaj dake.

Kathar nachile bersha lashes zhanav, hoj na numa lengo trupo trubul te sityaras pe sastype.

Le moderno sastypesko bararipe si ande amara ovodako programo. Le Sastypeska Lumaki Organizacija kade phendas avri: „O

satype si le truposko, le dyiesko thaj le socialosko lasho trajo, thaj naj numa binasvalipe”. Anda definicija shaj zhanas, hoj ande la ovodake bararipesko programo si: truposko sastype, grizhipe, truposko zuralaripe, dyiesko sastype, godyaveripe. Trubul inke kaj kodol socialno kapchipe, jekhkavresko zhutipe, le sastypesko ferisaripe, te sityaras le shavoren pe sasto trajo thaj le sityaren, butyaren andej ovodi, sar losaren pe kodol shavore.

Amaro angluno celo, sar sityaras le shavoren pe sasto trajo, de perdal lende vi lenge dades thaj da kamas pe sasto trajo te sityaras.

– *Kadi matrikula si ando foro jekh legmaj-chorro than. Si kathe but socialisho, sastyipesko, krimivosko bajo. Zurales trubul te losaren pe sa shavore. Vi ando filmo dikh-lam, hoj zurales fontosho-j tumenge o lasho kapchipe le shavorenge dadesa thaj dasa, sar zhanen te keren butyi kethane lenca, vi kado si andel forosko rehabilitaciovosko programo ande Magdolnako foro.*

– Ame zhutisaras kado programo, ke kodole manushenca kethane kamel te gindysarenpe pe lengo beshimosko bajo, kon kathe beshen. Ame kade si-

kavas o drom, hoj kethane keras butyi le shavorenge familijanca. Ando bararipe anglunoj e familija. Kamav te kerav lashe partneroski kapchija le familijanca. Kado kamav le shavorenge dad thaj dej te rakhen ande mande zhutipe, sar te bararen penge shavoren. Sagda zumavav te zhutisarav le dadenge thaj dejange so avla lasho lenge shavorenge.

– *Situ but pinzharipe ande tyiri ovodi thaj pe but than sanas aba ande ungricko them. So gindyisares, soske-j le ovoda ande Ung-ricko them?*

– Kathar 1999-to bersh som sastyipeski

bararica thaj mentaloski higienikushica. Vi ando them kesave problemura si, sar amende. But problemashi familiji si. Butivar si mashkar e ovodi thaj shkola vi le perdal zhalipesko pushipe. Kade gindyisarav andel ovodi zhanas le shavoren bute kamipesa te bararas. Pe muro drom sagda kade dikh-lom, hoj inke vi andej legmajcini ovodi familijako zhutipe si. Andel shkoli aba naj sagda kade. Zhanav, kaver butyi si la shkola, naj kathe sagda amalipe. Amaro shavoro, kon ande augustushi 31 inke ovodako-j, thaj aba ande septemberi 1 shkolo chi avla. E

ovodi zumavel trin vaj shtar bersh te sityarel le shavores pej shkola, de zurales fontosho-j, kon avla leski sherunyica ande angluno klasso. Fontosho-j inke, hoj e ovodi dyeseski kapchija inkrel opre le dasa thaj dadesa, andej shkola ande jekh shon numa jekhvar shaj len opre e kapchipe.

– *So del tut patyalipe andel dyeseski butyi?*

– Patyav anda kodo, hoj le nachile bish thaj panzh bersh le bersh, so avna, le shavore te tordyon pengo than ande shkolako trajo thaj majsaste manusha t'aven.

Novák Imre
Fordította: Géczy József

Fotovura: Nyari Dyula

Új sorozattal, a Lapozó-val szeretnénk megörvendeztetni olvasóinkat. A Lapozóban olyan írásokkal szembesülhetnek, amelyek a rendszerváltás előtt jelentek meg. A sorozattal elsősorban az a célunk, hogy gondolkodásra, a múlt és a jelen társadalmi változásainak összehasonlítására serkentsük olvasóinkat, mert ha jobban ismerjük az igazságot, akkor kénytelenek vagyunk felülvizsgálni a múlthoz való viszonyunkat is. Az átértékelés pedig néha gyötrelmes, de megéri. A Lapozóban lesznek olyan írások is, amelyek kimondottan a szórakoztatva tanulást szolgálják. Jó lapozást kíván minden Kedves Olvasójának az LD szerkesztősége.

Szepesi József

Mi, vagonpakolók

Esett az éjjel. Az iparvágány síkos kigyói sziszegve tekergőznek a súlyos acélkerekek alatt: négy szívós férfiváll taszít üres vagon a trepp elé. Megkezdjük ma is a munkát. Csocsó, a kiscsók óriás, hatalmas feszítővassal próbálja kiengesztelni a megsértett vagonajtót. Béci, az efféle munkák öreg, ravasz veteránja, fölöslegesnek tartja az erőlködést: hosszú drótkötelet akaszt az ajtó fogantyújára, a másik végét meg a trepphez erősíti. Nincs más dolguk ezután, mint ellenkező irányba taszítani a vagon, amelynek vasajtaja a fogantyúhoz és a trepphez erősített drótkötél rándulása nyomán engedelmesen sarkig tárul. Elkezdődhet a berazkodás.

Csocsó és Béci a vagonban maradnak, ők rakják, rendezik és rögzítik az árut. Bőregér, Piás meg én a kész, csomagolt tűzhelyeket kétkerekű kézi targoncákkal fuvarozzuk a treppen. Nem nagyon hajtunk, ez mára az egyetlen üres vagon, s újabbra nincs kilátás. Félóra múlva mégis

megtelik. Bőregér máris morgolódik, szidja a csoportvezetőt, a vasutasokat, az Istent és saját magát, hogy minek sínylődik ezen a rohadt munkahelyen. Azután várunk.

Csocsó elmegy a nagyálomásra. Talán hoz üres vagon. Nem az ő kötelessége ez, de elmegy: garázst és nyári konyhát épít, szüksége van a pénzre. Persze, ha baja esik, a gyár nem vállal felelősséget érte. A mi vasútrendezési feladataink ugyanis szigorúan csak gyáron belüli tevékenységre korlátozódnak. Ennek ellenére elmegy. S ha ő nem megy, megy valaki más, mert a vagonok önszántukból sosem szoktak begurulni a gyárba, a vagonokért tehát ki kell menni. Még akkor is, ha az ilyen „privát szerelvények” nincsenek a forgalmi irodák menetrendjeihez igazítva. Mindezt nagyon jól tudja a vezetőség, mégsem tesz ellene semmit. Pedig a veszély, hogy valaki a kerekek alá kerül, kint a nyílt pályán, sokkal fokozottabb.

Várunk. Deres, a szűkszavú csoportvezető, jóin-

dulatúan fedél alá invitál minket.

Piás, 48 éves vagonpakoló, hanyagul, háttal a melegedő falának támaszkodva, mélyet szippant a füstszűrős Symphoniából, és elnyúlt bakancsa orrára pöccinti a hamut.

– Amit tegnap mondtál a borozóban – vakkantja gúnyosan felém – a gyárban dolgozó cigányok kulturális igényeinek növekedéséről, érdekes megállapítás. De nézz csak itt jól körül, s magad is rájössz, hogy állításaidban annyi az igazság, mint szarban a vitamin.

S mielőtt felelhetnék, mellemnek szegezi a kérdést:

– Te valóban elhiszed, hogy ezekben a te cigányaidban, akik hosszú évek, sőt évtizedek óta a legdurvább, legegészségtelenebb munkát végzik a gyárban, valódi vágy élhet bármiféle kultúra iránt?

S az asztalnál bamba képpel könyöklő emberek felé tekint.

Ami igaz, igaz: legtöbbjük észkombájtnak nem nevezhető. Egyikük példá-

ul valamelyik nap megkérdezte tőlem, hogy mennyi az idő. Tizenhárom óra húsz perc – válaszoltam. Mire éktelen haragra gerjedt, káromkodott, s szidott cefetül, hogy már megint hülyének nézem, kigúnyolom, mintha ő nem tudná jól, hogy nincs is annyi szám az órán. Az esetnek Piás is fültanúja volt. Ennek ellenére nekem mégis az a véleményem, hogy valamiféle kulturális igénye minden embernek van, még a legprimitívebbeknek is. Csak rá kell ébreszteni őket. Persze ez nem afféle nem gondolkodásra serkentő intézmény feladata.

Megyénk számos iparágában a főként segédmunkásként foglalkoztatott cigány dolgozók műveltsége – néhány kivétellel – jóval alacsonyabb az átlagosnál. S nem kell különösebben okosnak lennünk ahhoz, hogy megállapítsuk: a megyében élő cigányság problémája e kényes területeket érinti legérzékenyebben, a társadalom több más, hasonló természetű problémájával együtt jelen levő, velük

„egyenrangú” jelenség megszüntetése mind gazdasági, mind szociális szempontból égetően sür-gős és szükséges tehát. Fontosságát párt- és állami vezetésünk központi irány-elvei hivatalosan is hangsúlyozzák. Ennek ellenére (a felmérések ezt bizonyítják) megyeszékhelyünk számos, cigányokat jelentős létszámmal foglalkoztató üzemében még mindig közömbösség tapasztalható ezekkel a problémákkal szemben. Példa erre az a tavalyi eset, melynek kapcsán ezt személyesen is alkalmam volt tapasztalni. Meghívást kaptam a Népművészeti Intézet cigány ügyekkel foglalkozó munkabizottságának ülésére, de a főnök csak kisebb hercehurca után, a hivatal nyomására volt hajlandó elengedni, mondván: a gyárnak nem érdeke e problémák orvoslása. Furcsa kijelentés. Egy vezető részéről kiváltképp. Elfelejtette volna, hogy az üzem fizikai termelőlétszámának jelentős százaléka cigány származású...? Az 1980. április 30-i adatok szerint fizikai dolgozó 1720 fő volt a gyárban, ebből 478 fő volt cigány, nem fizikai 387, ebből 2 fő volt cigány, nyugdíjas 118, ebből 14 cigány. Összesen 2225 fő, s ebből 494 fő cigány. Közülük 266 fő 5–30 éves törzsgárdatagsággal rendelkezik. S ha ehhez hozzákapcsoljuk azt a tényt is, hogy a gyár cigány dolgozóinak közel 90 százaléka vidéki lakos, ingázó, nincs szükség különösebb fantáziára ahhoz sem, hogy megállapíthassuk: fáziseltolódás van a társadalom gazdasági fejlődése és a cigányság szociális-kulturális fejlődése

közt. S a gazdasági korszakváltás kedvez e problémáknak.

„Minthogy a régebbi időkben – olvasható *Vekerdi-Mészáros A cigányság a felemelkedés útján* című tanulmányában – nem rendszeres termelőmunkából, hanem alkalmi szolgáltatásokból biztosították életszükségleteiket, nem alakulhatott ki közösségeikben munkamegosztás, társadalmi szervezethez, mások jogainak tisztelete. A cigány csoportok a történelem során sohasem jutottak el a gazdasági-társadalmi fejlődésnek arra a fokára, amelyen megtörténhetett volna a cigányság egységbe kovácsolása és szervezett társadalom létrehozása. Az a fejlődési fokozat sem következett be, hogy egyes cigány közösségeken belüli társadalmi rétegződés (hierarchia) jöjjön létre. Mindez részben előnyös, részben előnytelen kihatással volt az örökletes cigány lelki alakra. Emberileg nagyfokú melegséget, összetartozási érzést biztosít a kapcsolatok közvetlensége, az egymás közötti érintkezés demokratikus légköre. Másrészt a legszűkebb közösségekre (mikrostruktúra) korlátozódó, bezárkózó összetartás gátja a társadalom egészébe, mint nagyobb közösségbe, (makrostruktúrába) való beilleszkedni tudásnak. Nem csak a nem cigány társadalom merevsége, hanem a hagyományos mikrostruktúra merevsége is megnehezíti a cigányok számára az összetársadalmi normák elfogadását. A hagyományos cigány életforma és lelki alkat nem ismerését bizonyítja az a türelmetlenség, amellyel sokan ugyanolyan

fejlettségű társadalmi gondolkodást és jogi érzéket várnak el a hagyományos körülmények között felnőtt cigányoktól, mint az alapvetően más társadalmi és történelmi fejlődésre visszatekintő nem cigány lakosságtól. Mindaddig, amíg cigány telepek lesznek, számolnunk kell annak a hagyományos cigány magatartásnak a nyomai-val, amely nem tanulta meg alávetni magát a közösség érdekeinek, mert a múltban nem tartott fenn nagyközöségi kapcsolatokat.”

A cigánykérdésről beszélve tehát minden egyébnél fontosabb az, hogy félreérthetetlenül leszögezzük: a cigánykérdés nem faji, nyelvi, vagy nemzeti, hanem társadalmi (szociális) probléma, amely kizárólag a cigány lakosság történelmileg kialakult hátrányos helyzetével kapcsolatos. Mindezt természetesen nem mondhatom el Piásnak. Ez a hely nem alkalmas erre. A cigányság regionális csoportjainak kellene történelmi mélységében vizsgálnia ezeket a problémákat. Az előrelépéshez önismeretre van szükség. Válaszra egyébként sincs idő: esik megint az eső.

A nedves, csúszós sín-párok között gúnyosan cup-pog talpunk alatt a latyak. Imént jött meg a Diesel, hozott végre két üres vagon, azokat kell beállítanunk. De ez nem ok a vidámságra. Többen káromkodnak, s szidják a munkásellátást, miért csak a tolatásvezetőnek jár esőköpeny és gumicsizma, s ha nekik jár, ilyen időben miért nem ők rendezik a szerelvényeket? Vagy nem ez a kötelességük? Akkor miért fizetik őket? Mintha

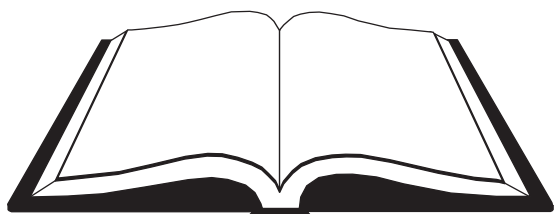
csak magnószalagot reggeliztek volna. A munka azonban óraműpontossággal halad, nem sejtjük egyik sem, hogy az a hajtóerő, mely most is mozgatja izmukat, éppen az ilyen elégedetlenségekből fakad. S ha sejtenék sem érdekelné őket. Őket tulajdonképpen nem érdekli semmi, jár a szájuk, látszólag lázonganak a hibák, az igazságtalanságok ellen, ám lelkük legmélyén valójában természetesen érzik azokat. Kifakadásaik (nem sejtjük) a termeléskapacitás sebes-ségváltói csupán. S minden kifakadás ökölbe zárt módszer az önnógatás szorítása ellen.

Béci módszerével nyílnak megint az ajtók. Cso-csó dühösen nyúlt seprő után: a vagon fenekén bokáig érő cement. Amíg söpör, mi rögzítődeszkák, illetve lécek után nézünk. Körbeszaglásszuk a hatalmas, tűzhelyekkel telezsúfolt betonteret – eredménytelenül. Bőregér hisztériázik, s átkozza Derest, a csoportvezetőt, aki a jó meleg irodában csücsül.

– Rá se bagózik semmire – toporzékol –, pedig az lenne a kötelessége, hogy intézkedjen! Annyit igazán megtehetne. Csak telefonálnia kellene a garázsba, hogy küldjenek kocsit. De hát a „kenyeres dízel” olcsóbb, mint a gázolajjal működő Ifa...

A combjára csap, mintegy jelezve, hogy a „kenyeres dízel” fogalmán a saját fizikai teljesítőképességét kell érteni. Mindnyájan tudjuk, hogy igaza van. Ennek ellenére szótlanul indulunk – vele együtt – a gyár túlsó oldalán levő faanyagtároló raktárhely felé.

Napjaink, 1981. 6. sz.
- folytatjuk -

KÖNYVESPOLCUNK

Hegedűs Sándor

Az idei könyvhét egyik szenciaciójának szánták, s régen látott kampányfogásokkal igyekeztek igazi sikerkönyvvé tenni **Tristan Schwartz** „Ka-

tika cigányélete” című regényét. Ennyi hírverés, beharangozás, bujtatott reklám rég előzött meg piacra dobást. Bizonygatták, hogy, az egyébként **Schwartz, Béla** névre hallgató szerző „első regényével, A genovai méregkeverővel valósággal berobbant a magyar lektúrirodalomba”. (Pikírt megjegyzésnek tűnhet, hiszen annak számom: meglehetősen csendes robbanás lehetett.) Abban a huszonnégy éves fejjel közreadott könyvében saját korábbi drogfüggőségét, s a kábítószerrel történő szakítását dolgozta fel, térben és időben eltávolítva, látomásokban, legendákban, misztikus jelképekben gazdag kalandregénnyé gyúrva. Állító-

lag harmincezer példányt adtak el belőle, ami – ha igaz – komoly teljesítmény (még, ha nem is a kifizetett példányokat tekintjük egy alkotás egyedüli fokmérőjének). Második műve, a *Még a cowboyok is*, az előzőnél visszhangtalanabb maradt. Pedig volt abban is minden, ami vonzhatja az olvasói fantáziát: a világváros: New York, s az isten háta mögötti Pachito City, Chrysler gépkocsik, indián varázslók és titkos boszorkányok, szüzesség és szexualitás – mégis kevésnek bizonyult. Olvasmányos volt, de ponyvaszagú. Az igazi irodalomtól távol.

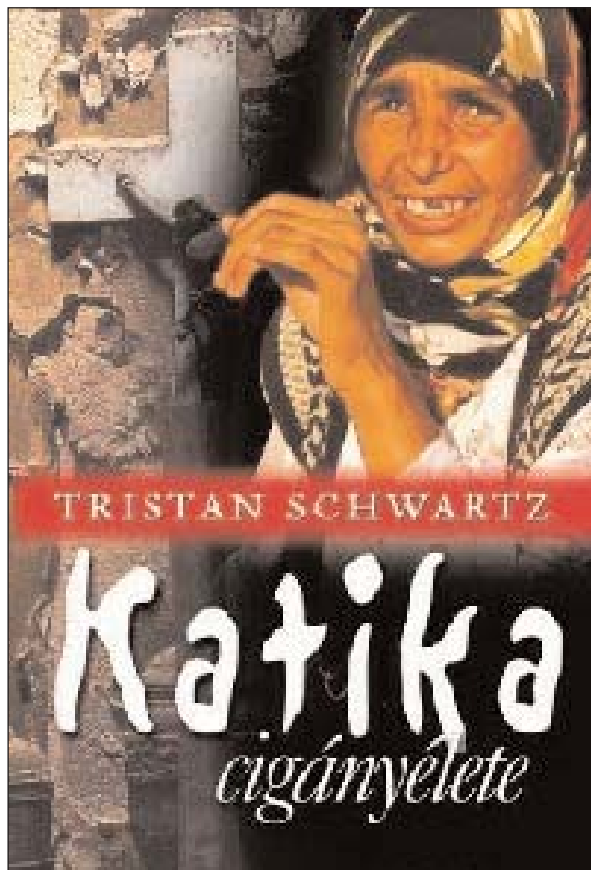
A „Katika...” írója immár huszonnégy éves, s kiadója, a K.u.K. könyvescég, Írországban szakácsként dolgozó emberként láttatja. Egyik méltatója az új könyvet olyan történetnek ígéri, amelyet „az olvasmányosság mellett a szociografikus hitelesség is jellemez, s véleményünk szerint az idei könyvhét marqueezi ihletettséggű könyvsikere lesz, még úgy is, hogy nem direkt módon próbálja tárgyalni a valóban égető romakérdést.”

Végigolvasva a könyvet, ki kell ábrándítanom mindenkit: szó nincs mindezekről. Csiki Kati, e nyírbátori cigánysorra magyar anyától és roma apától született sanyarú sorsú leányzó egyes szám első személyben elmondott története fényévnnyi távolságra van nem csak a szociografikus, de az írói hitelességtől, sőt néha a tisztességtől is. A szerző úgy (is) kívánja jellemezni a címszereplőt – akit egyébként a kötet ajánlásai közt örök hálájáról biztosít –, hogy szótévesztéseit, szótörzítéseit (video helyett: videjő, *Schwarzenegger* helyett: Svájcíneger, *Adriano Celentano* helyett: Adriánó Csalánténó, danke schön helyett: dankespröd, tudnék helyett: tudnák stb.) is visszaadja. Ez bizony súlyos erkölcsi visszaélés (ha

tényleg van Katika, aki rábízta az élet-történetét, akkor vele, amennyiben nincs, akkor az olvasókkal szemben). A 236. oldalon még inkább visszaélésnek tűnik a dolog, hiszen *Jennifer Lopez*, ha csak nem szándékolt cél a beszélő primitívségének érzékeltetése, Dzszenifernek csak a szerző írhatja. Az élművésznő keresztnévének ugyanis valóban kettőzött n-nel helyes a kiejtése, de ha Katika nem így mondta, akkor Jenifernek kellett volna írni (ha csak nem hívta fel idejekorán a figyelmet, hogy „de dzsével tessék ám írni az elején!”). A lelepleződő hátsó szándék a korábbiakban sűrűn használt írói eszközt utólag is lejáratja, hitelteleníti.

Ahogy a címlap is. Ősi előítéletet erősít az erősen fogazathiányos roma nő képével. (Csakugyan ez kell, hogy kapkodják a könyvet, mint a cukrot?) Fej- és vállkendője színei és mintázata inkább egy délnyugat-európai cigányt idéznek, mint egy hazait. A külföldi könyvpiarosok agyficamához idomulva, e kötet gazdái is úgy tartják, hogy nem a tartalomhoz kell megtalálni a figyelemkeltő borítót, hanem az olvasók előképeihez. Akkor is becsapás ez, ha már-már kezdünk beletörődni. (A regénybeli Katika ugyan sok egészségi problémával küzd, de mint néhányszor kiderül, nem is látszik cigánynak, ráadásul városlakó és különösen sokat ad az öltözködésre, ahogy – élettársát kivéve – többnyire minden másban is igényesnek mutatkozik. Nincs okunk feltételezni, hogy épp a fogait hanyagolná el ennyire.)

Ha már itt tartunk: az írói következetlenségek és technikai hibák is bosszantóak. A 97. oldalon – egy bekezdésen belül – magához vett gyermeke édesanyját, a saját húgát előbb Hajnalkának, majd hat mondatnál később Ilonkának nevezi az elbeszélő. Mennyire tűnhet életszerűnek az a család, amit a főszereplő úgy követ el, hogy tehetős emberek, az aluljáróban megforduló ügyvédek, orvosok, igazgatók és elnökök kikérdezésekor felvett kérdőíveire alapoz? Tessék mondani, mennyire lehet gazdagok a fenti körnek azon tagjai, akik tömegközlekedéssel, vagy gyalogszerrel róják az

utat?! Katika szenvedélyes bingójátékos (ezzel a reményteli játékkal fosztja meg magát rendszeresen a vagyontól). Elmondja, hogy az egyik tethelyen három órákor a győztes harmincezer forintot nyer. Két oldallal később aztán, három órákor az övé lesz a telitalálat. Át is adják neki a mindössze egy darab tízezrest.

Aztán itt van a cigány kinézet ügye is. „Anyukám magyar asszony volt, nekem is kék a szemem. A bőröm se sötét” – nyilatkozta Katika (102. oldal) arról, hogy neki könnyebben megy a villamoson zseb- és táskafosztogatás, mivel egyáltalán nem látszik cigánynak. Korábban is elhangzik ilyen utalás, ám hetvenegy oldallal később már azért nem akarja a férjével történő veszekedés során felmetélt ütőerét becsületesen ellátni egy orvos, mert ránézésre látja, hogy roma. „Úgy nézett rám, mintha leprás lennék. Mert, hogy én cigány vagyok.”

Nézzük meg közelebbről ezt a cigány életet! **Csiki Kati** egy hatgyermekes roma család tagja, amely igen nehéz körülmények között él. Nagyjából az ötvenes évek vége felé, a kádári konszolidáció idején kezdődik a történet s elbeszélése egészen napjainkig tart. Katika apja kubikusként dolgozik a fővárosban. Magyar felesége a cigánysorra is követte és kitart mellette az állandó nyomorban is. Őrá hárul a család mindennapi gondja. Akad belőlük bőven, hiszen gyerekei közül Gyuszi bűnözővé lesz, s a fiatakorúak börtönébe kerül, Hajnalka harmadcsoportú szellemi fogyatékos, Tibike pedig angolkóros, sem ülni, sem állni nem tud. Nem sokkal Ilonka lánya megszülése után temetni is kell. Előbb Tibit, utóbb – 34 éves korában – őt magát is. Az apa tisztességesen meggyászolja, de a gyerekekre is tekintettel újra megnősül. Irén, az új hitves egy oláh cigány nő. Két gyermeket hoz a házasságba, noha még sohasem volt férjénél. Értelmes, a jég hátán is megélő nőnek tartják. Férje előző házasságából származó gyerekeivel azonban gonoszul bánik, végül intézetbe adja őket. Pesten robotoló urát is megcsalja. Kata megússza, őt ugyanis munkába küldik. Távol az otthonától, kis nejlonsátrában vályogtéglák felett csöszködik, míg nem tizenhárom évesen felutazik Pestre. Segéd munkás lesz egy építkezésen, ami igen megerőltető a fiatal és gyenge szervezetének. A munka mellett kijárja az általános iskola elmaradt három

osztályát, s elvégez egy gyors- és gépíró iskolát is. Közben a malteremelgetés miatt ki kell venni a méhét. Nincs még húsz éves sem, amikor már tudja, hogy a sors megfosztotta az anyaság lehetőségétől. Mindebből valóban nagyszerű irodalom kerekedhetne. Mindössze az kellene hozzá, hogy a szerző kibontsa a szándékot, ami miatt tollat vett a kezébe. Célja azonban mindvégig a homályban marad. A megkarcolt felület nem mélyül tovább. Sem az egyéni, sem a közösségi felelősség nem kerül középpontba, minden csak történik, mintha végzet-szerű lenne. Kati megszökteti testvérét az intézetből, de csak úgy tud fedele-t szerezni a fejük fölé, hogy – meglehetősen sajátságos – részt vállal egy bűncselekményben. A hatóság félrevezetése miatt börtönbe kerül. Utána becsapják egy házvásárlásnál is, zsebtolvaj lesz, majd csaló. Összeköti az életét egy magyar autótolvajjal, akit aztán folyton börtönökbe csuknak. Évek múltán egyáltalán nem szereti, tehát férjhez megy hozzá. Eggyel többször szerez lakást, mint ahányszor elveszti. Közben külföldön is dolgozik, de megkeresett pénzét szerencsejátékokba öli. Magához veszi leányanyává lett kishúga gyermekét, s mint sajátját neveli föl. Ez élete egyetlen célja.

A férje bűnöző, testvérei is börtönviseltek (csak az elmeroggyant Hajnalka ússza meg, akit öt évre viszont diliházba zárat a bíróság). A cigánysori szomszédok közül a Csókik és a Didák is rettegett bűnözők. **Didák Laci** például fiatalkorú cigány lányokat futtat. A Nyúlpista lányok hírhedt tolvajok, akik még barátaikat, rokonaikat sem kímélik. **Orsós Ibike**, Ilonához hasonlóan matracs művésznőként keresi kenyerét, s ezért szenved hosszabb-rövidebb börtönbüntetést. Lali sógor fia, Tomika is rács mögé kerül... Ez lenne a szociográfiai hitelesség. Szinte egyetlen pozitív személyiséggel sem találkozunk. Senki sincs igazán jellemzően, nincsenek világos motivációk, a végsőkéig leegyszerűsített egydimenziós alak valamennyi szereplő. Igazi érzelmeket is hiába keresünk. (Még Lacika és Kati szeretettelinek mondott kapcsolata is szörnyen fakó.) Senkinek sincs szabad akarata, mindenki csak elszenvedője az eseményeknek.

Az egzotikumot három nőalak képviseli. A tényirodalomban – a „szociográfiai hitelességű” írásokban meg-

lehetősen szokatlanul – ketten (Kutya és részben Jakanta) rontó és kötő, igéző és pusztító varázstudományok birtokosai, amivel élnek s visszaélnek. A harmadik nő, Rebi pedig arról nevezetes, hogy többféle étellé is kiválóan el tudja készíteni a sündisznót, de étrendjén a macska, az ürge, a kecske- és a teknősbéka is rendszeresen szerepel.

Amit a bérítészek marquez-i ihletettséggel szerettek volna láttatni, az a Nobel-díjas latin-amerikai irodalmár teljes félreértésén alapul. **García Marquez**-nél ugyanis a valóságba ötvöződnek a realitáson túli elemek, hogy egy általunk kevésbé ismert világ szellemiségét a realitás hagyományos írói eszköztárát új lehetőségekkel kiegészítve mutathassa be. Schwartz könyvében a tényszerűség elhagyásának pusztán egy megszokott – bár két hosszú fejezeten keresztül taglalt – módja vár ránk. A főszereplő egyszerűen álomba szenderül s lottóötös-ről álmodik. Öt kihúzott számmal lesz telitalálat, s nyer ötmilliárd forintot, a hét szám helyes beikszelését igénylő skandináv lottón. A kellően tájékozott olvasó a soha nem látott rekordnyeremény és a hiányos számú találat kapcsán rögtön érezhetné, hogy el-emelkedtünk a valóságtól, ha nem lett volna az írásművel már korábban is annyiféle technikai problémája. A többség vélhetően csak akkor kap vérszemet, amikor főhősünk helikopterét egy aranyhalpilóta kezdi vezetgetni. Katika igyekszik minden rokonát „helyzetbe hozni”, de emellett esztelen költekezésbe kezd. Repülőgépet, helikoptert, talicskányi aranyékszert vesz, s tudtán kívül a Hilton Szálló tulajdon-jogát is megszerzi. Lacika szülinapjára még Jennifer Lopezt is elhozatja. Hogy mennyi többletet ad a cigány lélek, vagy a „cigánykérdés indirekt” értelmezéséhez ez a marquezinek csúfolt fordulat? Nem tudnak bánni a pénzzel, bűnözők ezek, csak isznak, fenekednek és gyilkolják egymást. Miért kapnak állandóan lakást? Eljátsszák a segí-lyeket, varázsolnak, átkozódnak, rontást hozhatnak ránk – félek, hogy sokakban ezekhez hasonló összeg-zések születnek. Nem hinném, hogy ez lett volna az eredeti kiadói, írói szándék.

* * *

(A könyv – tartok tőle – minden könyvesboltban beszerezhető.)

„Félek, egyszer csak szétesik a család...”

Vali olyan cigány családba született, amiről azt szokták mondani, hogy jó család. Jó, mert van munkájuk, céljuk, tiszták, életmódjukkal nem zavarják a szomszédok nyugalma, a három gyerek iskolába járt, szépen öltöznek, házuk tiszta, kertjük rendezett, két autó parkol a garázsban. Szóval jó család. Az apa több mint 30 éve dolgozik a vendéglátóiparban, az anya csecsemő-gondozó. Tapasztalt, jó szakember, aki mindig tudta, hogy egy felnőtt nem tekintheti játékbabának a gyereket, nem a saját szórakoztatására, hanem valóban a baba fejlődésének érdekében kell foglalkoznia a gyerekekkel. Ez így is történt. Valit nem idomították, hanem segítettek kifejleszteni a már bontakozni kezdő képességeit. Külön órákra járatták, idegen nyelví óvodába íraták, pedig 1978-ban ez még nem volt divatban. Vali sokat szenvedett a rasszjegyei miatt, félénk, bátortalan kislány volt, de a legjobb eredménnyel végezte el az általános iskolát, majd a legjobb budai gimnáziumban folytatta a tanulást, ahol egyetlen barátot sem talált. Leérettségizett és felvételt nyert a közgazsra. Ott is könnyedén vette az akadályokat, de barátokra ott sem lelt. Az egyetem elvégzése után idegösszeomlást kapott, majd amikor úgyahogy helyre jött, dolgozni kezdett. A szülei mindenben támogatták, ők vették meg élete első lakását, egy mini garzont, tőlük kapta élete

Fotó: illusztráció

első autóját, és amikor úgy döntött, hogy pár évet szívesen élne apai nagybátyjánál Bécsben, a szülők ugrottak és mindent elintézték helyette. Sok putriban élő gyerek álmodik ilyen szülőkről... Vali minden lehetőséget megkapott, hogy boldog, tehát értelmes életet élő, sikeres, elégedett ember legyen. Még sem az. A valaha gyönyörű lány, szellemileg és fizikailag szinte teljesen leépült mára. Alig tud megfogalmazni egy kerek mondatot, alig bír szájához emelni egy pohár vizet. Székletét, vizeletét vizszatartani nem képes. Anyja teszi tisztába úgy, mint régen, amikor még csecsemő volt...

*

– A drog tette tönkre... –
zokogja Mari, Vali édesany-

ja. A mai napig nem tudom mi történt vele Bécsben. A sógorom azt mondta, egyhét után elköltözött tőlük, mert önállóan akart élni. A lányom a poklok-poklát élte át, és mi erről semmit nem tudtunk, csak amikor értesítettek, hogy letartóztatták egy szállodában. Sokáig kórházban volt, drogelve. Mi a legjobb ügyvédet fogadtuk fel, de a kezelések után így is több mint egy évet ült... Hagy, ne soroljam fel, hogy miért... Ég a pofám a szégyentől így is! A férjem aztán idegösszeomlással kórházba került szintén, amikor megtudta mi van Valival, és a mai napig sem jött rendbe. Most ketőjüket ápolom itthon már két éve. Valit a fiammal felváltva hordjuk a kezelésekre, de nem javul az ál-

lapota. Mari, a kisebbik lányom elköltözött itthonról, látni se bírja a testvérét, és szégyelli, hogy Vali börtönben volt. Félek, egyszer csak szétesik a család... Sajnos Vali a börtön után még többször volt drogelve, de nem segített rajta semmi. Aztán egy nap, nem hogy kikelni nem tudott az ágyból, de megmoccanni sem. Azóta van ebben az állapotban. A drog rettenetes károkat okoz. Ezt nem hiszik el azok, akik drogoznak, csak akkor, amikor már késő. Amikor azt hallottam a tévében, hogy az egyik párt engedélyezné a lágy drogok használatát, napokig sírtam és szívem szerint odavitettem volna Valit, hogy nézzék meg mi lett belőle! Bizonyára ő is lágy drogokkal kezdte. Azok, akik a drogok mellett érvelnek, nem tudják, mit beszélnek! Majd ha a saját gyerekek hülyül el és enged mag alá, majd megtudják! Nem tudom mi lesz Valival. Nem tudom mi lesz velünk, és nem tudom, hogy én mit, és hol rontottam el. Nekem mindenem a családom. Az ő boldogságukra tettem fel az életem. Nem panaszként mondom, de lemondtam mindenről, kuporgattam, hogy a gyerekeim mindent megkapjanak. A párommal úgy dolgoztunk, mint a megszállottak, és ez történt... Álmomban sem hittem volna, hogy Valival ilyesmi megtörténhet. Okos, jó gyerek volt. Mindent megkapott tőlünk... Megtudnám ölteni azokat, akik drogot árulnak! – mondja

nagy indulattal Mari, majd kérésre a saját gyerekkoráról kezd el beszélni.

*

– A cigánytelepen, Sümegtől pár kilométerre, ahol felnőttem, majdnem minden férfi ivott. Nem találtam visszataszítónak! Természetes volt, hogy isznak. Én meg ebben nőttem fel. Ezt láttam. Ivott az apjuk, a nagyapjuk, a dédapjuk, ivott a hétszentség is! Úgy tartották, hogy nem is ember az, aki nem iszik. Sokáig nem tudtam, hogy ez nem jó, hogy nem természetes, hiszen a magyarok is ittak. És amit a magyarok is csináltak, az nem számított bűnnek, csak az, ha olyat tettek a cigányok, amit ők, a magyarok nem tettek. Ezeket nem tudtam én sokáig, csak az iskolában értettem meg sok mindent, olyat, hogy a cigány, az cigány, a magyar az magyar, hogy apámnak nem kellett volna innia csak azért, mert mindenki ivott, és azt is megértettem, hogy az asszony verés nélkül is jó lehet. A cigánytelepen nem volt asszony, akit legalább egy héten egyszer meg ne vert volna az ura úgy, hogy vér ne folyjék. Gyerekként nem iszonyodtam ettől, hiszen anyám azt mondta, apám azért veri őt, mert sze-

reti, és a magyarok is verték a feleségüket. Ha ott maradok a cigánytelepen én is elfogadtam volna ezt az életet, de a Vöröskereszt, vagy nem is tudom ki, lehet, hogy a tanács összegyűjtötte a jól tanuló gyerekeket a telepről, és egy központi kollégiumba rakta őket, ahogy engem is és még párat más helyekről, akiket nem ismertem. Jó volt ott. Eleinte sírtam, de megszoktam. Így kerültem később Pestre a Róbert Károly körúti ápolónőképzőbe, míg mások mondjuk vándorok lettek Várpalotán. A **Lakatos Margit**, aki unokatestvérem volt, visszaszökött a telepre, nem akart tanulni, pedig jól vágott az esze. Én nagyon boldog voltam, hogy tanulhattam, pláne, hogy Budapesten a fővárosban. Mindent ingyen kaptam, a szállást, az étkezést, a könyveket, és havonta egyszer ingyen utazhattam haza, de az már nem volt jó. Akkor ijedtem meg életemben először a cigányteleptől, a sártól, a részegektől, a kosztól. A gyerekek piszkosak voltak és éhesek. Nem akartam ezt látni. Úgy akartam élni, ahogy Pesten éltek az emberek. Megfogadtam, hogy az én gyerekeim sosem lesznek éhesek, sosem lesznek piszkosak, és ha beledöglök is tanulni fognak. Anyámék persze csalo-

gattak vissza a telepre. Féltek. Én meg őket féltettem, őket csalogattam fel Pestre, de nem jöttek. Hat testvérem volt, ebből kettő még él, de ők a mai napig cigánytelepen élnek, félnek eljönni onnan. Gyakran küldök nekik ezt-azt, mert rettenetes, ahogy ott élnek. A férjem? A férjem az muzikus családból származik, pincér a szakmája. Akkoriban sok cigányfiú tanult pincérnek. 1975-ben házassodtunk össze. Csakis cigányt akartam páromnak, pedig udvaroltak magyarok is. Miért cigányt akartam? Azért, mert... Hát ez nem olyan egyszerű kérdés! Az arca hasonlított apuéra, ez tűnt fel legelőször. Aztán, hogy ő értette az életemet, a szegénységet, meg, hogy nagy emeletes házat akarok, és, hogy miért akarom, és jó volt az is, hogy ő is cigány, és az is jó volt, hogy pont három gyereket akart, ahogy én. Sokat dolgoztunk, kuporgattunk, meglett az emeletes ház, meglett a három gyerek. Ez nagyon szép így, de a Valink tragédiáját nem láttuk előre. Ebbe fogunk belerokkanni. Nagymamám szavajárása volt, hogy „nincsen élet baj nélkül...” Minden családban van valami probléma, mindenki viszi a maga keresztjét, mi is cipeljük a magunkét. Míg

szusz van bennem cipelni is fogom, mert a párom az úgy látszik már feladta, de én nem adom fel soha...

*

Az interjú utáni harmadik héten a következő hírt találtam egy napi lapban. No Comment!

„Negyedik alkalommal tart kendernapot vasárnap Budapesten a Kendermag Egyesület. A Margit-szigeten délután háromkor kezdődő zenés demonstráció a **Million Marijuana March** nemzetközi rendezvényorozat része, amely világszerte a drogfogyasztók büntetésének eltörlését és a marihuána legalizációját tűzte ki célul.

A 2002-ben megalakult Kendermag Egyesület most is arra szeretné felhívni a figyelmet, Magyarországon esetlegességen alapul, hogy a kábítószer-fogyasztás von-e büntetőjogi következményeket maga után, vagy sem. A civil szervezet szerint védhetetlen álláspont a büntetőjogi szankció fenntartása, főleg, hogy a társadalmi fenyegetettség nem kimutatható. Az egyesület a marihuána-fogyasztás szabályzott legalizációját tartaná megfelelőnek.”

Szécsi Magda

Fotók: Nyári Gyula – illusztráció

„Mij frikã, kã o dátã sz-o kágyé uná siljédum”

Vali în áfelá siljéd o ánuszkut, pã káré áje or szutkultjít szã zíkã, kit bun siljéd.

Bun, kã áré lukru, áré dágínd, csiszt ász, ásá kusztã, kit nu zubunyescsé pã nyime, tri kupij or unblát în iskulã, mîndrã szã gãtã, kászálji csiszt áj, gárdulji áj în rînd, daã kár jescsé lá jé. Ác zík siljéd bun. Tátã máj mult dã 30 ej kã lukrã dã kris-már, mãmá mágã ku kupij misj lukrã. Je ro scsut áj, je tot uvig scsijé, kit omu nu pacsé ásá szã ujcsé pã kupiluj, kákínd pupusã ár fi, nu dáje trãbujé szã tiridãszkã ku kupilás, kã om vojé áré, dá dáje, kit kupilásu în bényé szã krescsé szusz. Áztã ásá sã o foszt. Pã Vali farcsé or ázsutã siljédus, kã szã vigye, kã fátã ro ku firé áj. Ápuká lá je sã máj pã ált miscsiri, sã în áfelá lok umblã dã mikã, hungyé sã ált ljim-bã ínvãcã, mágã în eji dã 1978 inkã nu bás or szutkultjít áztã. Vali mult o szufãrát pãntu pelje, frikaszã áj re, nu bás szã índurã, dá dãnu je o szfãrsít pã iskulã máj bényé, dãpã áje în há máj bun iskulã dã Budai mirzse szã ínvãcã, hungyé nu s-o áflát nyis on urták. O szfãrsíta pã iskulã sã or lata szusz pã közgáz. Sã ákulo bényé ínvãcã, dá nyis ákulo nu

Fotó: illusztráció

jo foszt urtásj. Kínd o szfãrsíta iskulã áztã, o cãrã sz-o zubunyit, sã kínd sz-o íntrimát, o mérsz szã lukré. Siljédu, în sigogye o ázsutã, jé or kumpãráta kászáj, o mik kászã, jé or lat lu fecsi on kár, sã kínd áje o ávut dágínd, kit pã nyiszkej ej ár merszé lá tátãszo frãcsé în Bécs, átunse pãrinci or gyirizsit sigogye kit szã patã mergã. Mulc kupij sinyé ságyé în kumpányé în vizã dã áfel siljéd... Vali sigogye o kãpãtát, kit bukuraszã szã fijé, sã în kuszt bun szã fijé. Sã nu áj áje. Fátã káré kínvã mîndrã o foszt, pã áztã dobã nyis pucseré nyis firé nu áré kutotu. Dãbe scsijé szã

zíkã o szfát, dãbe pacsé szã bejé o kristár dã ápã. Szã pisã sã szã kákã în lontru. Mumãszã bágã în csiszt, kum kínvã, kínd inkã mäkãcsikã fátã áj re.

*

– Drog o fãkut áztã dã în je, plínzsé Mirã, mumãszã lu Vali. Nyis dã zuã áztã nu scsu, sé o pãcít în Bécs. Kumnátum áje o zîsz, kit o fuzsit dãlá jé dãpã o szãptãmîná, kã szîngurã o ávut dágínd szã kuscsé. Fátãm în pukulbã kusztã sã noj nu scsijeny nyimikã dã je, csár kínd nyor szfãtãjit, kit rindiri or ápukãta pã je. Mult dobã în kászã o foszt, hungyé bicsezi

jescsé, pã drogelsonón. Noj pã hãl máj bun om ány pukát szusz, szã ápãrã pã fátã, dá sã ásá on ej o foszt în csémicã... Lá szã nu ác zík pãntu sé... Farcsé rusîná mij sã ásá! Bãrbátum dãpã áztã sz-o zubunyit, sã o kirilit sã jãl în kászã, hungyé bicsézs jescsé, kínd o scsut sé o foszt ku fátã, nyis áku nu áj bényé. Dã daã ej áj, kã pã kicsis doj ákászã jo bág în rînd. Pã Vali dusény lá doktor kínd jo kínd kupilum, dá nu, kit szã íntrãmã. Mãrije, fátãm há máj mikã o fuzsit dã ákászã, szã nu vádã pã szorãszã, rusîná áré pãntu o foszt în cemicã. Mij frikã, kã o dátã sz-o kágyé uná siljédum... Vali dãpã csémicã, máj în mult rîndurj o foszt pã drogelsonó, dá nu jo ázsutãt nyimikã. O zî nu o putut szã szkalã dã-n pát, dá nu szã szkalã, dá nyis nu pucse szã miskã. Dã átunse ásá áj. Drogu farcsé máré págubã fásé. Áztã nu în kregyé sinyé szã drogozescsé, csár átunse, kínd má ákulo áj págubã. Kínd odátã áje ám áhuzít în tv, kit áré dágínd szã lãszã, kit tînyéri szã drogozászkã, átunse mult ám plínz, sã áje gãngyem, kit ár trãbují szã duk lá jé pã Vali szã váda, sé áré dágínd szã lãszã. Sã je ásá o kizdilit. Sinyé ár lãszã pã drog, nu scsijé sé

ár lász! Dákā kupiji álor sz-o zubunyi, sã sz-o kãkã în lontru, átunse or scsi! Nu scsu sé o fi ku Vali. Nu scsu sé o fi ku noj, sã nu scsu kit jo sé, sã kînd ám fãkut ro. Mijé sigogye mij siljédum. Kusztum dãje aj kit jé bukuraszã szã fijé. Nu dãje zík, dá nyimiká nu m-o trãbujit, numá lu jé szã fijé, ku urtãkum átítã ány lukrát, sã ásá ány pãcît... Nyis în vizs nu ám gãngyit, kit Vali áztã o pãcî. Ku firé sã bunã fãtuskã o foszt. Sigogye o kãpãtãt dãlã noj... L-ás ámurá pã toc, sinyé vingyé drog! – zísé ku szînzse márë Mãrije, dãpã áje, kã ám siruta, ãm puvãsztã dã áje ej, kînd je o foszt tînrã.

*

– În kumpányé, nu dã párcsé dã Sûmeg, hungyë ám kriszcut, kit nu toc aminy bije. Nu ám gãngyit, kã áztã ro aj! În áztã ám kriszcut, áztã ám vãzut, ásá o foszt bényé. Áztã ám vãzut. O but tátãszo, sã lu alá tátã, ã lu alá tátã sã sinyé gogyé! Ásá zísé nyis nu aj om sinyé nu be. Multã dobã

nu scsijem, kã áztã nu aj bényé, kã sã unguri bije. Sã sé unguri fãse áje nu aj re págubã, numá áje aj re, sé bãjãsi fãse sã unguri nu. Pã escse nu scsijem jo multã dã dobã, numá în iskulã ám prisiput jo mult, áje kit bãjãsu csár bãjãs aj, unguru mágã ungur, kit lu tátãmnyo nu ár fi trãbujit szã bejé dãje kã toc bije, sã áje ám prisiput, kit sã áje bunã ár fi foszt, dákã pã cîgãnkã nu ár fi bãtuta. În kumpányé nu o foszt áfelã cîgãnkã pã sinyé o szãptãmînrã o dátã nu ár fi bãtuta bãrbátuj, kit szã kurã szînzsilje. Nu ám gãngyit, kã ro aj áztã, kînd mikã ám foszt, kã mãmá áje zísé, kit dãje o bácsé tátã, kã o plásé, sã dãnu sã unguri bãcsé pã cîgãnsilje. Dákã ákulo ásfî rãmãsz în kumpányé, sã jo áfelã kuszt ásfî ávut, dá Vöröskereszt, o nyis nu scsu sinyé, pacsé fi Tanácsu ny-o sztrînsz unã în kumpányé sinyé bényé învãcã, sã în Kolégium nyo pusz pã noj, sã mãy pã álc dã în ált lok. Bényé o foszt ákulo. Kãnti plînzsem, dá ám szuktuljit. Ásá ám kirilit

dãpã áztã în Pest szã în vãc, álcilje mágã pã ált lok. **Lakatos Margit** o szkãpãt ákãszã nu o ávut dãgînd szã învãcã mãy mult, mágã bényé firé áve. Jo farcsé bukuraszã ám foszt, kã pucsem szã învãc. Sigogye în sinscsé ám kãpãtãt, kényvije, mînkãre, pátu sã o lunã o dátã pucseny szã mirzsény ákãszã în sinscsé, dá áje nu o foszt bun. Átunse m-ám szpãijet dã zelsö dã kumpánye, dã csinã, dã om buturos, dã imã. Kupiji imosz or foszt, sã flãmînd. Nu ám ávut dãgîn szã vãd áztã. Ásá ám ávut dãgînd szã kuszt, kum aminyi în Pest. Ám zsurát, kit kupiji ámé nyis o dátã nu or flãmãnzî, nu or fi imosz, sã or învãcã sã átunse, dákã jo oj muri întrã áje. Mãmá dãnu mã csimã innãpoj în kumpányé. Mã filtije. Jo mágã pã jé filtijem, csimãm szã vijé în Pest, dá nu vinye. Sãszã ány foszt kupij, áku mãy daã kusztã, dá sã áku în kumpányé kusztã, nu szã îndurã, szã fugã dã ákulo. În mult rîndurj ljé mîj sévã, dá zsãljé aj kum kusztã ákulo. Bãrbátum? Álu siljéd dã lutás ãsz,

jãl în fugãdo lukrã. 1975 nyé ány kununát. Csár bãjãs ásfî ám ávut dã bãrbát, mágã umblã dãpã minyé sã ungur. Pãntu sé bãjãs? Dãje kã ... Nyis nu bás scsu! Ubrãzuj áfelã aj kã lu tátã, áztã ám vãzut kãnti. Jãl prisipe kusztum, szãrãsi-je, sã kit jo márë kãszã ám dãgînd, sã pãntu sé ám dãgînd, bényé o foszt kit sã jãl bãjãs aj, bás tri kupij áre dãgînd kum sã jo. Mult ány lukrát, ány pusz în dîrît, sã ány fãkut kãszã márë, sã ány ávut tri kupij. Áztã ro mîndrã aj ásã, dá álu Vali págubã nu ány scsut. Întrã áztã ony bicsizsi kicsis duins. Lu mãmá dã bãtînrã szfãci o foszt: „nujé kuszt fãrdã bãj...” În tatã siljéd jescsé sévã bãj, toc purtãny kruse, sã noj. Kit numá pot o port, kã bãrbátom mã nu birijé, jo trãbujé szã duk pînrã kuszt...

*

Dãpã szfãtãjãlã áztã pã trîlje szãptãmînrã áztã ám umãrát. Nu zík nyimikã!

Szécsi Magda
Fordította: Varga Ilona

Fotók: Nyári Gyula – illusztráció

Évfordulók – események

Százötven évvel ezelőtt, 1856. július 9-én született **Wlilocki Henrik** néprajzkutató. **József főherceggel** és **Herrmann Antallal** együtt az úgynevezett „első ciganológus triász” tagja volt. Az egymással szoros kapcsolatot tartó, de külön kutatói tevékenységet folytató három férfiú együttesen járult hozzá a magyarországi cigányság kultúrájának felismertetéséhez, kulturális értékei mentéséhez és nemzetközi megismertetéséhez. E közös munkából Wlilocki oroszlanrészt vállalt magára.

Brassóban jött a világra, egy lengyel gyökerű szász család gyermekeként. Édesapja állami tisztségviselő, császári pénzügyi hivatalnok volt. A soknemzetiségű és vallású Erdély, a békésen egymás mellett élő, s egymásba fonódó kultúrák korán meghatározták az érdeklődését. Az elemi iskolát szülővárosában végezte. Gyermekkoráról szinte semmit sem tudunk, de feltehető, hogy német anyanyelvű osztálytársai között akadtak magyarok, székelyek és örmények is. Középfokú tanulmányait a helyi Honter Gimnáziumban végezte el, majd húszéves korában a kolozsvári egyetem hallgatója volt. Német nyelvet, irodalmat és filozófiát tanult, bölcsészdiplomát és doktori címet szerzett. Tanulmányai közben édesapja meghalt, s ez megrendítette családját, s ez meghatározta helyzetét. Tandíjához magántanítványok vállalásával kellett hozzájárulnia. 1879-től, diplomával a kezében, ezt a tevékenységet folytatta tovább. Előkelő erdélyi és erdélyszéli (partiumi) családok gyermekei mellett házi tanítóskodott. Csak öt év múlva jutott olyan álláshoz, ami összhangban volt a végzettségével. 1884-ben nevezték ki a rozsnyói gimnázium tanárává. Ekkorra már bebarangolta fél Erdélyt. Magyarok, sokácok, erdélyi

románok és örmények, szászok és cigányok körében végzett jelentős néprajzi kutatómunkát. Akkor még ismeretlen volt a hangrögzítés valamennyi formája, s az írógép sem volt még használatos. Hallás alapján volt kénytelen saját kezűleg papírra vetni mindent. Wlilocki megtanulta a vizsgált nemzetiségek nyelveit, kiválóan beszélt cigányul is. Igaz, hogy csak erdélyi cigány tájszólásban. Cikkeit, könyveit németül és magyarul írta.

Kezdetben a nyelv- és irodalomtudomány izgatta. Első jelentősebb írásai az Egyetemes Philológiai Közönyben az alliterációról (azaz a szó eleji betűímről), három olyan ó-germán eposzról, amelyekben Attila, a hun vezér is szerepel, illetve **Petőfi** verseinek ó-izlandi fordításairól, valamint **Miltonról**, a brit költőről szoltak.

Hihetetlenül termékeny írónak bizonyult. Ha nem **Szinnyei József**, a híres bibliográfus állította volna, talán el sem hinnénk, hogy valóban ennyi értékes tanulmány került ki a tolla alól. Most is többnyire Szinnyeit, a „Magyar írók élete és munkái”-t hívjuk segítségül.

Első cigányokat érintő könyve az „Adalék a cigány nyelvészeti történelméhez” Kolozsvárott jelent meg 1881-ben. Három évre rá Egyetemes Philológiai Közönyben ismertette az erdélyi cigány népdalköltészetet, tanulmányt jelentetett meg a cigány nyelvből átvett erdélyi szász szavakról, közreadta az erdélyi cigányok köré-

ben összeírt közmondás-gyűjteményét. Először juttatott nyomdafestékekhez egy cigány mondát a világ teremtéséről és ekkor olvashattak először az országban átfogó ismeretést erdélyi cigány népdalokról. Ez utóbbi leletközlése a következő évben is folytatódott. 1886-ban azonban már nem csak a tudománynak, hanem a legszélesebb olvasóközönségnek is írt. A kor leg-sikeresebb és legtöbbek által forgatott, gyönyörű képekkel gazdagon illusztrált hétvégi lapjában, a Vasárnapi Újságban jelentek meg fontos néprajzi híradásai a romákról: az erdélyi sátoros cigányok lakodalmi, keresztelési és temetkezési szokásairól. A következő években (1889-ig) ugyanezen a hasábkon a keresztény ünnepekhez kötődő cigány szokásokat vette sorra (húsvét, pünkösöd, karácsony, újév).

Joggal vetődhet fel a kérdés: honnan ismerte ennyire ezeket a szokásokat. Nos – messze megelőzve a korát – az első tudósok egyike volt, akik felismerték, hogy egy eltérő kultúrát csak belülről lehet érdemben megfigyelni. 1883–1884-ben hosszú ideig együtt vándorolt egy sátoros cigány kompániával, s ugyanez idő tájt több faluvégi cigánytelep időleges lakója volt. Mindez azt is jól mutatja, hogy nemcsak nyelvtani értelemben értett a cigányok nyelvén. Rokonszenvesé tudta tenni magát, hisz elfogadták, megnyíltak

Erdélyi cigány aranymosók a Vasárnapi Újságból.

előtte. Az ugyancsak brassói Herrmann Antalt – aki jó barátja volt – szintén elkísérte gyűjtőútjaira.

Miközben egy rövid időre sem tett le más népek kulturális gyökereinek tanulmányozásáról (csuvas népköltőről, anatóliai török indulókról, de még egy tatárjárás idejéből a székelyek közt megmaradt mongol mese nyomára is rálelt), s folyamatosan cikkezett ezekről is, a cigány témáknak sem fordított hátat.

Német nyelvű szakközönyökben is rendszeresen publikált az erdélyi romákról, zenéikről, népdalaikról (köztük három kurucnótáról is), gyermekjátékaikról, a cigány asszonyok életéről. Érdeklődése tovább tágult, túllépett szűkebb hazáján. Tanulmányai közt előbb a dél-magyarországi sátoros, majd a Balkánon élő bolgár vándorcigányokkal, s a boszniai mohamedán romákkal kapcsolatos megfigyelései is helyet kaptak.

Cigányokról szóló könyvei jelentek meg Altenburgban, Bécsben, Berlinben, Münchenben, Hamburgban, Lipcsében. Kiadói biztos számíthattak rá, hogy egzotikus témájuk miatt hamar elkapkodják a többnyire csak zsebkönyv (füzet) formátumú nyomtatványokat. Nem tévedtek.

A Vasárnapi Újság fejléce.

1887 júniusában Herrmann őt és **Katona Lajost** kérte közreműködésre az első magyarországi néprajzi folyóirat, a tudományos világ számára 1907-ig folyamatosan kiadott *Ethnologische Mittheilungen aus Ungarn* megjelentetéséhez. Az 1888-ban Angliában elindított *The Journal of The Gypsy Lore Society* című nemzetközi tudományos folyóirat is kért tőle írásokat, s ő az erdélyi cigány népbaladárokról küldött nekik anyagot. Az *Ethnographia* hasábjain tette közzé „Szerelmi jóslás és varázslás a cigányoknál”, „Cigány tűzre olvasás” és „Cigány tolvajlasi babonák” című tanulmányait. Magyarországon ő írt először a szerb születésű cigány költőnő, **Ranyicsics Gida** (valójában Gina vagy Gipa) életéről és munkásságáról, akinek verseit Svédországban adták ki 1864-ben. Első és szinte egyetlen rögzítője volt az erdélyi sátoros cigányok vándorjeleinek, amelyekkel az írástudatlan kompániák mégis tudatni voltak képesek az utánuk jövő roma csapatokkal az adott környéken szerzett valamennyi tapasztalatukat.

Ha a legfontosabb munkáit akarjuk megnevezni, mégsem ezek között kell ku-

tatnunk. Saját kora cigányképének kedvező alakulásához leginkább az Olcsó Könyvtár sorozatban 1885-től kétszer is kiadott „Az erdélyi cigány népköltészet” című gyűjteményével járult hozzá. Ebben – miként korábbi publikációiban – valamennyi mű magyarra fordítását is magára vállalta. E kispénzű embereknek szánt könyvfolyam az előítéletekre leginkább hajlamos népretegekhez juttatta el a lesajnált cigányok sajátos kultúrájának értékeit. A másik, ennél maradandóbb értéknek bizonyult a József főherceg által jegyzett – a cigányok történelméről, életmódjáról, néphitéről, népköltéséről, zenéjéről, nyelvéről és irodalmáról szóló – a Pallas Nagy Lexikona IV. kötetéhez szerkesztett cigány melléklet összeállításában való részvétele volt. Ez a nagy népszerűségű tudománystár lett aztán az alapja a később szintén nagysikerű Révay Nagy-lexikona cigány szócikkeinek is. Ez a munka, s a belőle készült különnyomat tehát a középrétegek és az úgynevezett felső tízezer véleményére még évtizedekkel később is nagy befolyással volt. Alighanem a nemes emberhez méltatlan cigányok közt éltét méltatlannak

tartó kortársi közvélemény ítéletét közvetíti a már idézett Szinyeyi-mű, amikor élete szörnyű fordulatát ekként öszszegzi: ...ideoda vándorolt a cigányokkal, azok társaságában elzüllött, végre 1897-től elborult elmével élt nagy szegénységben Jegenyefüredőben és neje-nél Bethlenszentmikló-

son, kinek ott tanítónői állása volt”. Ott is halt meg 1907. február 19-én.

Borzasztó nehéz az út-törő munka. Az első óriási erőt kell, hogy mozgósítsanak az útkereséshez, elfogadtatáshoz. Más tekintetben azonban igen kényelmes a helyzetük. Rajtuk sok mindent nem kér, nem kérhet számon az utókor...

Ugyan ki ne bázalyogna ma már a legelső futballmeccs résztvevőinek csetlésén-botlásán? Harsány hahota kísérné a legelső szin-padi Júlia és Rómeó teátrális mozdulatait s fura hanglejtéseit is. Akárhogy is játszottak azonban, ők voltak az első. Az utókor ezért megbocsát, hisz a meghaladás mindig a követők kötelessége.

Wlislocki Henrik kutatói módszerei és közlési etikája sem volt mindenben helytálló. Noha belülről látta és kö-zölte a megfigyeléseket, ki-vülről és felülről értékelte azokat. Ez nem egyszer az objektivitás rovására ment. Mivel technikai bizonyítékok – mint arról korábban szoltunk – az adatközlőiről nem maradhattak fenn, többben élnek a gyanúperrel: néhány esetben – hogy szebbé, meggyőzőbbé tegye azokat – maga finomított, csiszolt a hallott anyagokon. Sokszor egyedül ő rögzített egy-egy cigány szokást, utóbb már senki sem jutott a nyomára. Ez persze nem jelenti azt, hogy ezek nem lehetnek tényszerű közlések, ám mégis akadnak, akik kiteszik mögéjük a kérdőjeleket. A szlovák **Jirí Lipa** egyenesen gonosztevő áltudósnak tartja. Az elvitathatatlan hi-

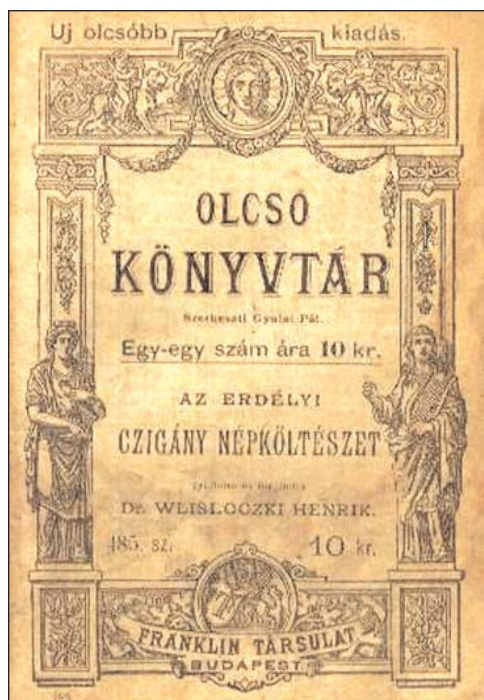

telesség alaposabb bizonylatolást igényelt volna. Wlislocki azonban elsőként indult el azon az úton, ami a résztvevő megfigyelés szociológia, szociográfiai eszközéhez, később pedig a kulturális antropológia irányába vezetett. Nem voltak még kifinomult kutatói normák. Éppen az ő, s a hozzá hasonló tudósok hiányosságai járulhattak hozzá a megfigyelés és adatrögzítés – a tudományos munkák során egy-ségesen elvárható – módszereinek kimunkálásához.

A hazai cigány néprajz itthoni és külföldi művelőinek mindenképpen kellő ösztönzést adott. Munkássága révén sokan csodálkozhattak rá arra a gazdagságra, ami az egyéb vagyonát tekintve mindig szegény cigányok körében a 19. század végén még élő valóság volt. A nagyvilágon is az első egyike volt, aki értékesnek tekintette a cigány hagyományokat.

Erdős Kamill, a „második ciganológus triász” oszlopa 1960-ban így írt róla: „munkássága egészét tekintve, úttörő jelentőségét kiemelve, méltán tekinthetjük őt az eddig élt legnagyobb cigánykutatónak”. Ha valaki, ő igazán tudhatta.

Hegedűs Sándor

Józsa Zoltán

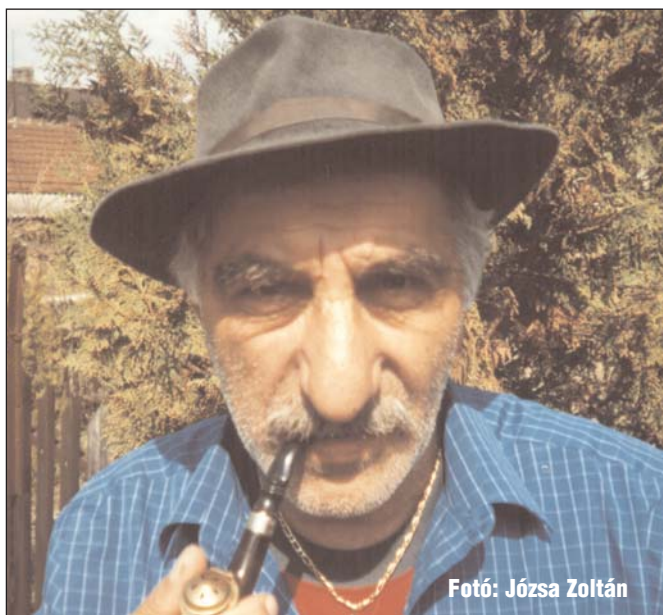
„Minden igazi irodalmi mű tiltakozás a romlott erkölcsök ellen.”

Újabb kötettel jelentkezett az Ózdon élő roma író, *Harkály Emil Elemér*

Az 57 éves szerző hosszú évtizedeken keresztül fizikai munkásként dolgozott az egykori Ózdi gyárban. Az 1990-es évek közepén kötelezte el magát az aktív írás mellett, s versei, írásai jelentek meg különböző folyóiratokban. Évek óta látogatja a cigánytelepeket, így gyűjti írásai anyagát. Első regénye „Glóriás angyalok” címmel jelent meg, a kötet egy önéletrajzi, különösen lírai hangvételű mű. Irodalmi munkásságáért már több elismerést kapott Harkály úr, így 2004-ben a Cserhát Művészeti ART-díjat is adományozott a részére. Az ózdi író egyedi stílusával minden alkotásában a romavilág sajátosságát ismerteti meg az olvasókkal.

Azonosságtudat

– Minden igazi irodalmi mű tiltakozás a romlott erkölcsök ellen. A hazugság, az erőszak ellen. Az eredeti műalkotások érzelmileg közelítik egymáshoz a különböző népeket. Művészet, irodalom, a különböző népek azonosságtudatát fejezi ki. Magas szellemi fokon elmondani azonosságom lényegét. Ilyen szempontból a roma irodalom nem alacsonyabb színvonalú és nem magasabb kategória, mint a többi népek írásos művésze. Immáron 20 éve tart az a folyamat, hogy roma írástudók magas színvonalú műveikből építenek békehidat a magyar és a roma nép egymáshoz való emberi, ér-

Fotó: Józsa Zoltán

zelmi közeledése érdekében. Minden népnek olyan fokú az azonosságtudata, amilyen színvonalon ez visszatükröződik a művészetében, irodalmi alkotásai összességében. Nem a mérgeket, nem a nemesfémeket kell magamból kibányászni. Írónak tilos az érzelmeket romboló, élet és emberellenes erkölcsöket kiszolgálni. Álom, s álom, hogy szépirodalmi műveink közeledjenek, terjeszkedjenek a magyar és roma polgárok lelkeinek mélyén, az érzelmek nagy távolságú sugárútjain, az emberiség mindenkor szellemisége, s a mindenkor béke érdekében – mondta érdeklődésünkre *Harkály Emil Elemér*.

Tűzarcom

Tűzarcom címmel jelent meg az ózdi szerző új kötete a St. Apostol. Könyv- és

Lapkiadó gondozásában. Mind a versek, mind a hosszabb-rövidebb prózák egy sajátos – kívülállóknak talán egzotikus – világot jelenítenek meg életszagúan, a maguk különleges atmoszférájával.

– Munkásságom célja, hogy az olvasókban felébresszem az olvasás, az irodalom iránti szeretetet, de különösen a cigány irodalom iránti érdeklődést. Örömmel tölt el, hogy az irodalom eszközeivel mutathatom be az olvasóknak a cigányság sajátos sorsát, kultúráját. A műveimben igyekszem reálisan bemutatni a romavilág sajátosságát. Minden írásomban próbálok oktatni, nevelni, a múlt olyan időrendjét felállítani, amelyekből mindig van tanulság. Mert a roma embereknek meg kell őrizniük a hagyományukat, a kultúrájukat. A

romák szeretnének dolgozni, hiszen tisztességgel akarják gyermekeiket felnevelni, így másabb, jobb jövőt kívánnak utódaiknak. Előre kell lépni, s ennek egyetlen módszere a tanulás és a képzés – hangsúlyozta a roma író.

„Küldetésnek érzem...”

– Küldetésnek érzem azt a tevékenységet, hogy a népemről írhatok. „Nézz vissza!” címmel elkészítettem a „Glóriás angyalok” folytatását, amely a roma emberek egy olyan időrengetegéről szól, amelyet akkor is nehezen tudtak megélni, amikor még volt munkahelye és biztonságérzete sok cigány embernek. Az 1970-es évek magyar társadalmi viszonyaira, a romák belső világának fellazulására mutat rá a „Cigányok vissza Indiába!” című kisregényem. A „Boldog szárnyalás” elnevezésű regényem pedig arról szól, hogy a vallásos cigányok problémáit a Paradicsom fogja megoldani. Mert a keresztény hit egy iránytűt jelent mindennapi életükben. „Süldők a kunyhótetőn” címmel megírt művemben bemutatom a Kádár rendszerben élő romák sorsát. A felsorolt műveim még kiadásra várnak. Határozott szándékom az anyaggyűjtések további folytatása, mert írásaimban objektíven szeretném bemutatni a cigányok élethelyzetét. Ez a belső motiváció adja az impulzusokat alkotómunkám végzéséhez.

Antidiszkriminációs Ügyfélszolgálati Hálózat

A hálózatban részt vevő ügyvédek

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Dr. Kiss Éva
3527 Miskolc,
Széchenyi út 35.
Tel: 06 (46) 354-811

Dr. Főnyedi Béla
3980 Sátoraljaújhely,
Kossuth tér 5.
Tel: 06 (47) 322-955

Bács-Kiskun megye

Dr. Sente Zsolt
6400 Kiskunhalas, Tó u. 36.
Tel: 06 (77) 428-064, 423-612
Fax: 06 (77) 428-064

Baranya megye

Dr. Olt György
7700 Mohács, Kossuth u. 51.
Tel: 06 (69) 510-315

Békés megye

Dr. Lipták András
5540 Szarvas.
Arató Pál u. 1/1.
Tel: 06 (66) 216-004

Csongrád megye

Dr. Simonné
Dr. Báron Zsuzsanna
6930 Makó,
Kálvária u. 94.
Tel: 06 (62) 219-015

Fejér megye

Dr. Dobai Lajos
8000 Székesfehérvár,
Bőrgyár út 2.
Tel: 06 (22) 313-463

Győr-Moson-Sopron megye

Dr. Karcagi-Mészáros Zsolt
9023 Győr, Hunyadi u. 13.
Tel./Fax: 06 (96) 442-968

Heves megye

Dr. Keindlné
Dr. Patyi Zsuzsanna
3360 Heves, Arany J. út 15.
Tel: 06 (36) 545-155

Hajdú-Bihar megye

Dr. Czakó Marianna
4031 Debrecen,
Kishegyesi út 38. fsz.
Tel: 06 (52) 541-657, 541-658
Mobil: 06-20/384-3853

Komárom-Esztergom megye

Dr. Kiss Juhász István
2800 Tatabánya,
Ságvári E. u. 15.
Tel: 06 (34) 323-185

Pest megye

Dr. Lázók Tibor
Dr. Várhelyi W. Péter
Budapest VII. ker.
Dohány u. 76. (OCÖ)
Tel.: 06-1-322-8903/115 mellék

Dr. Molnár Iván
2740 Abony,
Kossuth tér 1.
Tel: 06 (53) 360-135,
360-136/106 mellék
Fax: 06 (53) 360-064

Somogy megye

Dr. Kócsó József
7400 Kaposvár,
Szent Imre u. 14. 1/8.
Tel: 06 (82) 413-906

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Dr. Lőkös Eleonóra
4400 Nyíregyháza,
Hősök tere 9.
Tel: 06 (42) 407-468

Dr. Ferenczy Róbert
4600 Kisvárd,
Temesvári út 6.
Tel: 06 (45) 416-105

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Dr. Fancsali Ágnes
5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Tel: 06 (56) 420-110

Tolna megye

Dr. Sümegi Helga
7090 Tamási, Rácvölgy 7.
Tel: 06 (74) 474-977
Fax: 06 (74) 570-110

Nógrád megye

Dr. Farkas Imre
2660 Balassagyarmat,
Rákóczi fejedelem u. 18.
Tel: 06 (35) 505-995
Fax: 06 (35) 300-782

Veszprém megye

Dr. Harcos Gábor
8200 Veszprém,
Szabadság tér 15.
Tel: 06 (88) 329-489

Zala megye

Dr. Németh Györgyi
8800 Nagykanizsa
Teleki u. 14.
Tel: 06 (93) 312-749

Vas megye

Dr. Kabay Gábor
9700 Szombathely,
Óperint u. 1.

MACIKA-pályázat cigány közösségi házak programjainak vissza nem térítendő támogatására

Kiíró szerv: Magyarországi Cigányokért Közalapítvány

Határidő: 2006. július 31.

Összeg: 1 millió Ft

A pályázók köre:

- közösségi házat fenntartó cigány kisebbségi önkormányzatok,
- egyéb cigány szervezetek (társadalmi szervezet, alapítvány).

Összefoglaló: A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány **25 millió forintos keretösszeggel pályázatot hirdet cigány közösségi házak – egyszeri, 2007. szeptember 30. napjáig terjedő programok megvalósításához szükséges – vissza nem térítendő támogatására.**

A támogatás célja: a kormányzati célkitűzésekkel összhangban (a romák társadalmi integrációját elősegítő 1021/2004. (III.18.) Korm. határozat) az összetett közösségi funkciót (az összetett közösségi funkció: foglalkoztatási, képzési, szociális, kulturális, egészségügyi, egyéb programok, szolgáltatások) ellátó cigány közösségi házak működési költségeinek (fenntartás, belső berendezés, eszközigény, programok) részbeni támogatása.

Speciális feltételek

A pályázatok elbírálása során elsőbbséget élveznek:

- a már legalább 3 éve működő, többcélú tevékenységet folytató közösségi házat működtető cigány kisebbségi önkormányzatok, szervezetek,
- regionális központok, amelyek legalább 100 nm-es alapterülettel rendelkeznek.

A pályázat leírása: Az egy pályázó által **elnyerhető maximális támogatás:** 1.000.000 Ft.

A pályázat benyújtásának formai és tartalmi követelményei:

- A hiánytalanul kitöltött **adatlap**,
- valamint az alábbiakban felsorolt csatolandó dokumentumok:
- 1. Intézmény alapításáról, működtetéséről szóló dokumentumok, helyiség folyamatos használatáról szóló megállapodás (bérleti szerződés, képviselő-testületi határozat).
- 2. Szervezet, illetve a kisebbségi önkormányzat képviselő-testületének határozata a pályázat benyújtásáról.
- 3. Társadalmi szervezetek esetében a bíróság által hitelesített alapító okirat vagy alapszabály másolata.
- 4. Társadalmi szervezetek esetében a pályázat postára adásának napjához viszonyítva 30 napnál nem régebbi, a szervezet bírósági nyilvántartásba vételt igazoló eredeti bírósági hatályos kivonat.
- 5. Cigány Kisebbségi Önkormányzatok esetében az alakuló ülés jegyzőkönyvének a település jegyzője által hitelesített másolata.
- 6. Cigány Kisebbségi Önkormányzatok esetében a települési önkormányzat jegyzőjének igazolása az érintett helyi kisebbségi önkormányzat tagjai mandátumának fennállásáról.
- 7. A bank által hitelesített bankszámlaszerződés másolata.
- 8. Azon cigány kisebbségi önkormányzatok esetében melyek nem rendelkeznek önálló bankszámlaszámmal:
 - a polgármesteri hivatal bankszámlaszerződésének bank által hitelesített másolata
 - jegyzői igazolás a kisebbségi önkormányzat alszámlaszámáról, az esetleges tartozásairól,
 - a jegyző nyilatkozata arról, hogy nyertes pályázat esetén a polgármesteri hivatal a számlájára érkezett támogatási összeget haladéktalanul a kisebbségi önkormányzat rendelkezésére bocsátja.
- 9. A pályázat postára adásának napjához viszonyítva 30 napnál nem régebbi banki aláírási címpéldány bank által hitelesített másolata.

A pályázat kedvező elbírálása esetén a szerződéskötés feltétele, 30 napnál nem régebbi eredeti APEH-igazolás arról, hogy a pályázónak nincs adótartozása.

A pályázati felhívás és a pályázat benyújtásához szükséges űrlap átvehető a Közalapítvány irodájában (1091 Budapest Üllői u. 47-49.), valamint letölthető a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány honlapjáról (www.macika.hu)

Benyújtási határidő: 2006. július 31.

Elbírálási határidő: 2006. évi szeptember havi kuratóriumi ülés

**A pályázatot egy aláírt, lepecsételt példányban szükséges eljuttatni a Közalapítvány irodájába (1091 Budapest Üllői út 47-49.).
*HIÁNYPÓTLÁSRÁ NINCS LEHETŐSÉG!***

A hiányosan, valamint a határidőn túl érkezett pályázatok érvénytelenek, a közalapítvány azokat nem őrzi meg, és nem küldi vissza! **A közalapítvány felhívja a korábbi években támogatást nyert pályázóink figyelmét, hogy amennyiben a támogatási szerződésben meghatározott határidőig elszámolásukat késve, illetőleg hiányosan nyújtották be, automatikusan kizárják magukat a további pályázati lehetőségéről!**

MACIKA-pályázat a roma közösségeket érintő, veszélyeztető szociális és lakhatási krízishelyzetek elhárításának és megoldásának részbeni támogatására

Kiíró szerv: Magyarországi Cigányokért Közalapítvány

Határidő: folyamatos

Összeg: 1 millió Ft

A pályázók köre:

- cigány kisebbségi önkormányzatok,
- jogi személyiséggel rendelkező cigány társadalmi szervezetek, egyesületek, alapítványok, melyeknek alapító okiratában nevesítve van a roma közösségek érdekében végzett tevékenység, és a krízishelyzet elhárításra vonatkozóan rendelkeznek a települési önkormányzat írásbeli együttműködési megállapodásával.

Összefoglaló: A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány **30 millió forintos keretösszeggel** pályázatot hirdet a **roma közösségeket érintő, veszélyeztető szociális és lakhatási krízishelyzetek elhárításának és megoldásának részbeni támogatására.**

Speciális feltételek

Nem pályázhatnak:

- gazdasági társaságok,
- felszámolás, csődeljárás, vagy végrehajtás alatt álló szervezetek, illetve
- azon szervezetek, amelyeknek köztartozása van.

A pályázat leírása

A támogatás formája:

- vissza nem térítendő támogatás; – az egy pályázó által **elnyerhető támogatás maximum összege: 1.000.000 Ft**

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a krízishelyzet elhárítására és megoldásának elősegítésére vonatkozó tevékenység részletes leírását,
- a kedvezményezettnek a köztartozásokra vonatkozó nyilatkozatát vagy igazolásokat,
- társadalmi szervezet, alapítvány esetében 30 napnál nem régebbi, a bíróság által kiadott, hatályos adatokat tartalmazó kivonatot, továbbá eredeti aláírási címpéldányt
- a csőd, felszámolási vagy végelszámolási eljárásra, illetve végrehajtási eljárásra vonatkozó nyilatkozatot,
- nyilatkozat más szervezet(ek)től kért költségvetési támogatásról,
- nyilatkozat a számlavezető bank(ok)ról, és az azonnali beszedési megbízásra vonatkozó felhatalmazást,
- a szakmai szervezeti egység által meghatározott egyéb mellékletek

Nyertes pályázat esetén a támogatási szerződés aláírásához szükséges dokumentumok:

- megbízott aláíró esetén a szerződés aláírására feljogosító, közjegyző által hitelesített meghatalmazás,
- a feladat megvalósításának részletes – tételes darabszámmal, egységárral kidolgozott – költségterve és felhasználási ütemterve,
- beruházás esetén a jogerős építési engedély vagy az illetékes hatósági igazolás arról, hogy a pályázatban jelzett tevékenység nem építési engedély köteles,
- egyéb engedélyköteles tevékenység esetén a jogerős hatósági engedélyek igazolások.

Érvénytelen az a pályázat:

- mely a hiánypótlás után is hiányos; – melyet arra nem jogosult szervezet nyújtott be,
- mely nem a kijelölt űrlap formátumban érkezett.

Támogatásban csak az a pályázó részesülhet, amelyik a krízishelyzet elhárítására és megoldására vonatkozóan rendelkezik a települési önkormányzat írásos együttműködési megállapodásával.

Az elbírálási szempontrendszer legfontosabb eleme: az intézkedés sürgőssége.

Formailag kifogástalan az a pályázat, amely a mellékelt **űrlapon** érkezik, olvasható, értékelhető, illetve aláírással, dátummal ellátott. Hiányos pontatlanul kitöltött űrlap esetén egyszeri hiánypótlásnak van helye, melyre az értesítés kézbesítésétől számított 30 napon belül van lehetőség.

A pályázat benyújtásához a mellékelt **köztartozás-mentességet igazoló nyilatkozat csatolása** szükséges. A köztartozás mentességről szóló igazolások (APEH, VPOP stb.) és egyéb dokumentumok benyújtására a későbbiekben a nyertes pályázók esetében lesz szükség.

A pályázatok benyújtási határideje: folyamatos

Az elbírálás: folyamatosan a 30 millió forint keretösszeg erejéig

A pályázatot 1 példányban a szükséges adatlapon a **mellékletekkel együtt az alábbi címre kell beküldeni:** Magyarországi Cigányokért Közalapítvány (1091 Budapest, Üllői út 47–49.).

A pályázati felhívás és a pályázat benyújtásához szükséges 2006 évre érvényes adatlap átvehető a Közalapítvány irodájában (1091 Budapest, Üllői u. 47–49.), valamint letölthető a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány honlapján (www.macika.hu)

MACIKA Roma Kulturális Alap pályázata

Kiíró szerv: Magyarországi Cigányokért Közalapítvány

Határidő: 2006. július 31.

Összeg: változó Ft

A pályázók köre:

- olyan önálló jogi személyiséggel rendelkező roma kulturális és művészeti tevékenységet folytató szervezetek, melyek bírósági nyilvántartásba vétellel jöttek létre,
- cigány kisebbségi önkormányzatok, melyek együttműködési megállapodás keretén belül a cigány kultúra, és annak értékei ápolását, megőrzését, fejlesztését, közvetítését szolgálják,
- cigány egyéni művészek.

Összefoglaló: A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány **60.000.000 Ft keretösszeggel, Roma Kulturális Alap pályázatot hirdet**, az országban működő cigány kisebbségi önkormányzatok vagy olyan önálló jogi személyiséggel rendelkező roma kulturális és művészeti tevékenységet folytató **szervezetek** - melyek bírósági nyilvántartásba vétellel jöttek létre -, **valamint roma egyéni művészek** kulturális és művészeti tevékenységének részben vagy egészben való **támogatására**.

A pályázat leírása

A támogatás összege:

- **kistérségi** szintű programok (min. 3 település szervezeteinek összefogásával létrejövő rendezvény) megvalósítása esetében pályázonként a maximálisan elnyerhető támogatás: **200.000 Ft**
- **megyei** szintű programok (min. 3 különböző kistérségben működő szervezetek összefogásával létrejövő rendezvény) megvalósítása esetében pályázonként a maximálisan elnyerhető támogatás: **500.000 Ft**
- **regionális** szintű programok (min. 3, különböző megyében működő szervezetek összefogásával létrejövő rendezvény) megvalósítása esetében pályázonként a maximálisan elnyerhető támogatás: **1.000.000 Ft**
- **országos** szintű programok (min. 3, különböző régióban működő szervezetek összefogásával létrejövő rendezvény) megvalósítása esetében pályázonként a maximálisan elnyerhető támogatás: **2.000.000 Ft**
- **nemzetközi** szintű programok (min. 3 ország összefogásával létrejövő rendezvény) megvalósítása esetében pályázonként a maximálisan elnyerhető támogatás: **3.000.000 Ft**
- szervezetek által a roma kultúra közvetítése terén **egyedien kiemelkedő** program esetében pályázonként a maximálisan elnyerhető támogatás: **500.000 Ft**
- **egyéni művészek** esetében a maximálisan elnyerhető támogatás: **300.000 Ft**.

Felhívják a pályázó figyelmét, hogy

- Minden pályázó kizárólag egy pályamunkát nyújthat be!
- Kizárólag a bíróság által hitelesített alapító okirat vagy alapszabály másolatának, valamint az eredeti bírósági hatályos kivonat egyszeri hiánypótlására van lehetőség!
- Szervezetek esetében a gesztor szervezet a pályázati program megvalósításáért, a pályázat szakmai és pénzügyi elszámolásáért teljes felelősséggel tartozik. *(Gesztor: az a szervezet, amely a pályázatban résztvevő társszervezeteket összefogja, valamint a támogatási szerződést aláírja.)*
- A határidőn túl érkezett és az esetleges hiánypótlást követően továbbra is hiányos pályázatok érvénytelenek! A közalapítvány azokat nem őrzi meg és nem küldi vissza!
- Nem részesülhet támogatásban az a pályázó, aki a 2005-2006. évi Roma Kulturális Alapból kapott, lejárt határidejű támogatással nem számolt el, azt nem a célnak megfelelően használta fel, illetve annak elszámolását a támogató egyéb tartalmi, formai hiányosságok miatt nem fogadta el!

Támogatás adható:

Szervezetek esetében:

- más programokhoz csatlakozó kulturális, művészeti tevékenység elvégzésére,
- programok lebonyolítására, rendezvények megszervezésére

Magánszemélyek esetében:

- az alkotói tevékenységgel összefüggő programok lebonyolítására, rendezvények megszervezésére,
- a tevékenység elvégzéséhez szükséges tárgyi eszközök, alapanyagok, berendezések beszerzésére vagy azok felújítására.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

Szervezetek esetében:

- a hiánytalanul kitöltött adatlapot, valamint az alábbiakban felsorolt csatolandó dokumentumokat:
- 1. A pályázati adatlap **1. sz. melléklete** szerinti nyilatkozat aláírt példánya.
- 2. Együttműködési megállapodás a szervezetek között.
- 3. Szervezet, illetve a kisebbségi önkormányzat képviselő-testületének határozata a pályázat benyújtásáról.
- 4. Társadalmi szervezetek esetében a **bíróság által hitelesített** alapító okirat vagy alapszabály másolata.
- 5. Társadalmi szervezetek esetében a pályázat postára adásának napjához viszonyítva 30 napnál nem régebbi, a szervezet bírósági nyilvántartásba vételt igazoló **eredeti** bírósági hatályos kivonat.

6. Cigány Kisebbségi Önkormányzatok esetében az alakuló ülés jegyzőkönyvének a **település jegyzője által hitelesített** másolata.
7. Cigány Kisebbségi Önkormányzatok esetében a települési önkormányzat jegyzőjének igazolása az érintett helyi kisebbségi önkormányzat tagjai mandátumának fennállásáról.
8. A **bank által hitelesített** bankszámlaszerződés másolata.
9. Azon cigány kisebbségi önkormányzatok esetében, melyek nem rendelkeznek önálló bankszámlaszámmal:
 - a polgármesteri hivatal bankszámlaszerződésének **bank által hitelesített** másolata,
 - jegyzői igazolás a kisebbségi önkormányzat alszámlaszámáról, az esetleges tartozásairól,
 - a jegyző nyilatkozata arról, hogy nyertes pályázat esetén a polgármesteri hivatal a számlájára érkezett támogatási összeget haladéktalanul a kisebbségi önkormányzat rendelkezésére bocsátja.
10. A pályázat postára adásának napjához viszonyítva 30 napnál nem régebbi banki aláírási címpéldány **bank által hitelesített** másolata.

A pályázat kedvező elbírálása esetén a szerződéskötés feltétele, 30 napnál nem régebbi eredeti APEH-igazolás arról, hogy a pályázónak nincs adótartozása.

Magánszemélyek esetében:

a hiánytalanul kitöltött adatlapot, valamint az alábbiakban felsorolt csatolandó dokumentumokat:

1. A pályázati adatlap **1. számú melléklete** szerinti nyilatkozat aláírt példánya.
2. A pályázó bankszámlaszerződésének **bank által hitelesített** másolata.

A pályázat kedvező elbírálása esetén a szerződéskötés feltétele, 30 napnál nem régebbi eredeti APEH-igazolás arról, hogy nincs adótartozása.

A pályázatok benyújtási határideje: 2006. július 31. Az elbírálás várható ideje: 2006. szeptember 15.

Elszámolási határidő: A támogatási szerződés aláírásától számított 1 év. A pályázati felhívás és a pályázat benyújtásához szükséges adatlap átvehető a Közalapítvány Irodájában (1091 Budapest, Üllői u. 47-49.), valamint letölthető a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány honlapján (www.macika.hu).

A pályázatot 1 példányban a szükséges mellékletekkel együtt, az alábbi címre kell beküldeni: Magyarországi Cigányokért Közalapítvány (1091 Budapest, Üllői út. 47-49.).

HM-NCSSZI pályázat: „A hivatásos katonai pályát választó roma/cigány fiatalok esélyeinek növelése a katonai felsőoktatásban és tiszthelyettes képzésben”

Kiíró szerv: HM-NCSSZI **Határidő:** 2006. szeptember 30.

Az emelt szintű érettségire-felsőfokú tanulmányokra való felkészítő tanfolyamra

- a 2006/2007-es tanévre gimnázium vagy szakközépiskola 12. nappali, esti, levelező évfolyamon tanulók
- valamint a korábban érettségizett roma/cigány származású fiatalok jelentkezhetnek, akik a ZMNE nappali tagozatán illetve a Kinizsi Pál Központi Tiszthelyettes Képző Központ egy éves nappali képzésén szeretnék tanulmányaikat folytatni.

Összefoglaló A Honvédelmi Minisztérium és a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet pályázatot hirdet „A hivatásos katonai pályát választó roma/cigány fiatalok esélyeinek növelése a katonai felsőoktatásban (ZMNE) és tiszthelyettes képzésben”. A HM és a NCSSZI pályázati úton pénzügyi keretet biztosít emelt szintű érettségire-felsőfokú tanulmányokra való felkészítésre.

Speciális feltételek:

Hiányos vagy határidőn túl érkezett pályázatokat nem fogadnak el!

A pályázat leírása

A pályázaton azok a **roma/cigány származású fiatalok vehetnek részt, akik** a katonai szolgálati jogviszony feltételeinek megfelelnek: – büntetlen előélet; – egészségügyi, pszichikai és fizikai alkalmasság; – magyar állampolgárság; – fegyveres szolgálat vállalása.

A jelentkezők részéről az **alábbi dokumentumok szükségesek:**

- a tanuló önéletrajza, mely tartalmazza, hogy a honvédség állományán belül milyen szakon szeretne továbbtanulni
- érettségi bizonyítvány fénymásolata
- a 2007-ben érettségizők a 11. évfolyam év végi lezárt bizonyítvány hiteles másolatát csatolják
- a helyi cigány kisebbségi önkormányzat vagy helyi cigány civil szervezet, ennek hiányában a települési önkormányzat jegyzőjének ajánlása, mely tartalmazza, hogy a pályázó a pályázati feltételeknek megfelel

A pályázatokat **2006. szeptember 30-ig kell beküldeni** az alábbi címre: Nemzeti Család és Szociálpolitikai Intézet (1134 Budapest, Tüzér u. 33-35.).

A pályázatok elbírálási ideje: 2006. október 15.

Az emelt szintű érettségire-a felsőfokú tanulmányokra való felkészítő tanfolyam kezdési határideje legkésőbb: 2006. október 31. Információ kérhető: Rostás Krisztina romaügyi referens (Nemzeti Család-és Szociálpolitikai Intézet), telefon: (061) 465-5000, 20 4655-668; e-mail: krisztina.rostas@ncsszi.hu; Jóni Tibor ezredes, romaügyi referens (Honvédelmi Minisztérium) tel: 474-1111/21742 mellék, 30 415-49-35, e-mail: joni.tibor@hm.gov.hu

Várkonyi Endre:

A Nap, a mező tündére, meg az emberek

Egyszer már meséltünk nektek, gyerekek, Mindentudóról, akit a mókus, a mackó, a gólya, meg a nyuszi elvezetett Mindenki Városába. Volt ott hegy is, folyó is, sok fa, meg sík vidék. El is mentek oda az emberek Mindentudó után, körülnéztek, meglepett nekik a vidék, le is telepedtek, házakat építettek. Csak-hogy lassanként fogyni kezdett a vad az erdőben, a folyó sem adott már annyi halat, amennyit kellett volna az embereknek. Elmentek hát újra Mindentudóhoz:

*Adjál nekünk valami jót,
Mindenkinek ennivalót!*

Mindentudó három napot kért a gondolkodásra, és útnak eredt. Először a mezők tündéréhez ment. Az meg is hallgatta Mindentudó kérését és csak annyit mondott:

– Tudok olyat, amit mindenki szeretni fog és neked adom, ha ezt a kis rejtvényt megfejted! – Aztán már mondta is:

*Esős, borús őszi dőbe,
Fényből bújtasd sötétségbe.
Az egyik vas levágja,
A másik jól megrázza,
Két kemény kő összetöri,
Égő tűz is megperzseli -
Finom éték lesz neked,
Ha a nyitját megleled.*

Mindentudó gondolkozott, törte a fejét, de bizony – hiába hívták úgy – mindent azért ő sem tudhatott. Elköszönt hát, és elindult hazafelé. Ahogy ment, mendegélt, az öreg Nap is észrevette, hogy nagy gondban van Mindentudó. Megszólította:

– Min gondolkozol annyira, hogy majd a földet éri a fejed?

Nagyot sóhajtott Mindentudó és elpanaszolta a Napnak, hogy mire kérték meg az emberek és milyen talányt adott fel neki a mezők tündére. A Nap mosolygott:

– Ha csak ez a baj, még én is adok hozzá egy kis találgatni valót:

*Egy szem barnát dugj a földbe,
Száz szőke lesz esztendőre.*

Mindentudó egyre szaporábban szedte a lábát, hogy még aznap eljusson a barlangok tündéréhez is. Estefelé járt már az idő, amikor odaért. Neki is elpanaszolta gondjait-baját.

– No, én segíték rajtad – nyugtatta a barlangtündér. – Csak ennyit fejszél meg:

*Tiszta fehér, mint a hó,
Ha megsütik, úgy lesz jó.*

Bizony, szegény Mindentudó ettől sem lett okosabb. Hazafelé indult, útja a sötét erdőn át vezetett. Alig ment pár lépést az erdőben, eléugrott egy fáról a mókus. Láta, hogy Mindentudó szomorú, megkérdezte hát tőle, mi bántja. Az ember el is panaszkodott mindjárt, hogy azt se tudja, melyik talányt fejtse meg előbb, de amíg meg nem fejt, nem találja meg azt az étet, amiből mindenki jóllakhatna.

A mókus egyet fűttenytt – s a következő percben ott termettek az összes jóbarátok: a mackó, a nyuszi, meg a gólya. Sokáig tanakodtak, vitatkoztak. A mackó majdnem megsértődött, amikor a többiek kinevették, mert azt mondta, hogy a „finom éték” az minden bizonnyal csak a méz lehet. A gólya úgy gondolta, hogy halról lehet szó, de a többiek leintették, mire a szárnya alá dugta hosszú csőrét szégyenletében. A mókus a makkra gondolt. Szegény nyuszi még ki sem nyithatta a száját, amikor a fejük felett megszólalt az öreg tölgyfa:

– Hiába is találgatjátok, se nem méz, se nem hal, se nem makk. Búza az, amiről a rejtvény szól.

Mindentudó hitte is, meg nem is. Hazament pihenni, de ott már várták az emberek. Igaz, hogy még nem telt el a három nap, de ők csak egyre sürgették a választ. Velük beszélt meg Mindentudó, hogy másnap reggel elmegy a mezők tündéréhez és elmondja, amit az öreg tölgyfától hallott. Úgy is lett. A mezők tündére örömmel bólintott rá, amikor Mindentudó meghozta a választ. El is magyarázta rejtvénye titkát:

*Ősszel vedd el a magot,
Nyáron majd learatod.
A kalászból kicsépeled,
Malomkövel megőrleted,
Jól meggyúrod fehér lisztjét,
Aztán fűtsd be a kemencét,
Nagy lapáttal kiszeded,
Lám, megsült a kenyered!*

Most már értette Mindentudó a Nap rejtvényét, meg a barlangtündérét is. Elvitte a jó hírt a többi embernek. Nem is voltak restek, munkához láttak, vetettek, arattak, csépeltek, öröltek, meg is sütötték a kenyeret. Igaza lett a mezők tündérének: olyan finom éték lett az, ami azóta is táplál minden embert.

Bába Mihály:

Farkas hátán lovagol a nyúl

Elt a kerek erdőben egy bozontos farkas, nem bántotta senki, de ő rettegésben tartotta a nyulakat. Egyszer aztán a nyulak megunták az örökös rettegést, tanácskozássra gyűltek össze, hogy eldöntsék, továbbra is rettegésben éljenek, vagy elhagyják az erdőt.

A legöregebb nyúl házában tartották a tanácskozást, titokban, hogy hírt ne kapjon róla a farkas. Csakhogy a szarka kilocsogta, a farkas meg meghallotta. Gondolt egyet és elment, mert arra számított, hogy ott jó fogása lesz. Ám a nyulak óvatossá váltak.

– Ört kell állítanunk – mondta az egyik –, nehogy megleljen bennünket a farkas.

– Ört bizony, de ki legyen az?

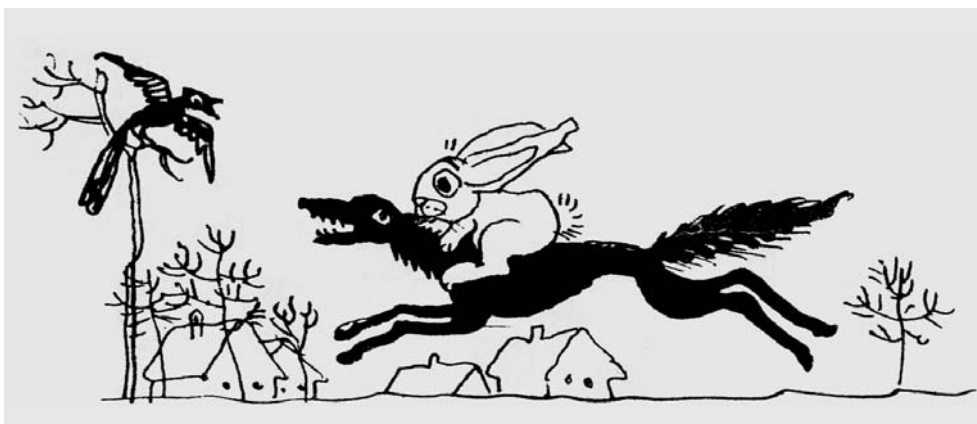
Tüstént sorsot húztak és Gyávácskának kellett őrségbe menni. Mit tehetett, remegve ugyan, de felment a házikó előtti fára, hogy jelezhesse, ha közeledik a farkas.

A nyulak tanácskozni kezdtek, Gyávácska pedig egy ághoz lapulva remegett, mint a nyárfalevél. Amikor meglátta, hogy settenkedve közeledik a farkas, úgy megijedt szegényke, hogy nem tudott jelt adni a tanácskozó nyulaknak. A farkas pedig odament a házikóhoz, megállt az ablak alatt, aztán a fa alá húzódott.

– Ej, hát mégiscsak igazat locsogott a szarka! Összegyűltek nyúl komáék. No, ma este igazán jó lakomát csapok. Megvárom, hogy befejezzék tanácskozásukat, aztán, amikor jönnek kifelé, egymás után bekapom őket!

A fán kuporgó Gyávácska minden szót hallott és már úgy remegett, hogy alig tudott kapaszkodni az ágacskában. Odabent a nyulak hangosan tanácskoztak: az egyik azt javasolta, hogy szövetkezzenek a medvével, a másik meg a rókával akart egyezségre lépni, a harmadik pedig nyugodtabb helyet kívánt, mert úgysem bírnak a farkassal.

Persze nem is sejtették, hogy a farkas sunyítva, csendben hallgatta egyezkedésüket. Gyávácska szeretett volna hírt

adni a tanácskozóknak, hogy ott leselkedik rájuk Ordas koma. A farkas már száját tátogatta, mintha máris valamelyik nyulat akarná bekapni.

Ettől aztán úgy megijedt szegény Gyávácska, hogy megcsúszott az ágon és lezuhant a fáról, egyenesen a farkas hátára. Ijedtében még az ordas fülét is megragadta. A farkas megrémült, felüvöltött. Azt hitte, kísértetet lát. De bizony nem volt az kísértet, mert ugyancsak érezte, hogy Gyávácska beleakaszkodott a fülébe és sarkantyúzta, mint a huszár a lovát. A nagy zajra kiszaladtak a nyulak.

– Gyertek, segítsetek! – kiáltotta Gyávácska.

A nyulak, amikor meglátták, hogy a legfélénkebb társuk a farkas hátán lovagol, olyan nevetésben törtek ki, hogy zengett belé az erdő és rohantak a farkasra. De Ordas koma nem várta be őket, futásnak eredt.

A szarka, ez a kotnyeles, persze észrevette:

– Farkas hátán lovagol a nyúl, farkas hátán lovagol a nyúl! – kiabálta hangosan. Erre az erdő népe mind kiszaladt otthonából, hogy lássa a farkas hátán lovagoló nyulat. És amikor meglátták őket, úgy kacagtak, úgy nevettek, hogy Gyávácskának is elröppent a félénksége, még a farkas fülét is elengedte, s úgy ült rajta. Ki tudja, meddig lovagolt volna így, ha a farkas meg nem botlik és ő le nem esik róla.

Ám a farkas megbotlott, a nyuszi lebukfencezett róla és mire feltápáskodott, Ordas koma már hetedhét országon is túl járt. A nyulak pedig békében éltek tovább, a kerek erdőben.

B. Radó Lili:

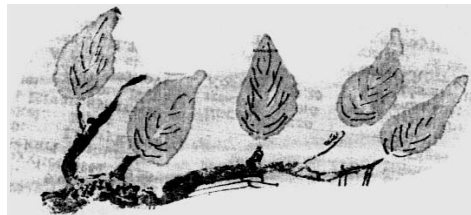
Születésnap

Szép ünnep a születésnap,
várta is ám Borka!

– Nézd, micsoda tejszínhabos
ünnepnap! torta!

Ki hány éves, annyi rajta
a kis gyertyák száma:
hat éves vagy, hát a tortán
hat kis gyertya áll ma.

– Tudod, anyu, mi lenne jó? –
mondja erre Borka –
középen csak egy szál gyertya,
s alatta hat torta!

L. D. Horoszkóp

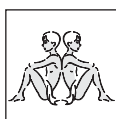
2006. augusztus

KOS (III. 21.–IV. 20.) – Nehéz döntést kell meghoznia munkájával kapcsolatban, de ennél is jobban nyomasztja, hogy olyan lehetőséget kínálnak fel Önnek, ami miatt máshova kellene költöznie. Komoly hibát követ el, ha nem fontolja meg alaposan ezt a lehetőséget, mostani döntése ugyanis mindenképpen kihat a további életére. Érzelmi ügyei jól alakulnak, de ha nem házasság, a közeljövőben ne reménykedjen olyan nagy horderejű változásokban, mint például a házasság.

BIKA (IV. 21.–V. 20.) – Megdöbben, mert bizonyosságot szerez egy munkatársra családságáról és álnokságáról! Természetéből fakadóan sosem értette meg az áskálódó, cselszölvő magatartást, nem tűrte jól azokat az ellentmondásokat, amelyek arról árulkodnak, hogy valaki nem mond igazat. Ne torolja meg az elszenvetett árulást, enélkül is Ön kerül ki győztesen ebből az ügyből!

IKREK (V. 21.–VI. 21.) – Lassítson! Ügyeljen jobban egészségére, állítsa vissza a diétáját. Próbáljon meg jól kijönni új szomszédaival, és aludja át az éjszakát! Gondjairól beszélnie kellene valakivel, aki elfogulatlanul szemléli az eseményeket. Előtte ne habozzon feltárni érzelmeit! Pénzt ne adjon kölcsön, beszéljen úgy általában is jóval kevesebbet anyagi ügyeiről. A szerelemben csalódás érheti...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) – Vigyázzon az egészségére, hiszen nagy utazásra készül! De ne vegyen ki több szabadságnapot a szükségesnél, mert rosszakarói lógósnak titulálhatják! Régi álma egy új autó. Ha rászánja magát a vásárlásra, legyen nagyon körültekintő a színválasztásnál is. Tartózkodjon azoktól a színektől, amelyek vonzhatják a baleseteket, mint például az

égszínké. Apróbb dolgokról se feledkezzen meg: néhány új ruha felkelti Ön iránt az érdeklődést, bár aranyba öntve is átnézne Önön... Ne álmodozzon!

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) – Készüljön fel arra, hogy egy lelkiismeretlen, gátlástalan ember becsapja! Hosszú távon kiismerheti az illető családságát, de most még vak ahhoz, hogy meglássa a szomorú tényeket. Ne legyen túlzottan nagylelkű és segítőkész. Ezt senki sem fogja értékelni, sőt, később még Ön is szűgyellni fogja, hogy ilyen könnyű célpontul szolgált. Jó tanácsot kap párjától, de sajnos nem sok figyelmet tulajdonít neki. Ha eléggé bölcs, akkor észben tartja javaslatát. Szív és bőrproblémáival azonnal forduljon orvoshoz!

SZÜZ (VIII. 24.–IX. 23.) – Az Ön számára sajnos eléggé komoran, barátságtalanul kezdődhet a hónap kedvese betegsége miatt, gyermekei problémái miatt, és egyre erősödő büntudata miatt, egy rossz választással kapcsolatban! Ráadásul még oktan félelme is támad: úgy véli, valami elháríthatatlan veszély fenyegeti. Sok napja telik el ezzel az érzéssel, de a végén minden jóra fordul! Szorongásai miatt nagyon türelmetlen, talán még mohó vagy kapzsi is bizonyos módon. Túl sok mindent szeretne egyszerre! Ha ilyen állapotban marad, akkor szinte mindenét elveszítheti, az értékes dolgokat is beleértve. Legyen ennél sokkal körültekintőbb, és erotikus álmait se hessegesse el olyan könnyedén, mert lelke üzen Önnek!

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.) – Rossz híreket kaphat egy távol élő rokonáról vagy ismerőséről. Ne lovalja bele magát túlzottan a dologba, mert csak ronthat az egyébként sem kellemes helyzeten. Kedvező alkalma nyílik viszont egy rövid utazásra, sőt az is elképzelhető, hogy mindezt költségek nélkül ússza meg.

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) – Élete utélagához ért, de Önnek ez még nem tűnik fel! Ragaszkodjon kedvenc időtöltéséhez, sőt, ha úgy érzi, válasszon mellé újakat. Mozduljon ki többször az otthonából és keresse fel az ismerőseit, akik hiányolják! A munkája már nagyon unalmas, de tartson ki, mert változás közeledik. Legyen megfontolt és tartsa becsben azokat, akiket szeret...

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.) – Elkésérítő híreket kap munkával, tanúlással kapcsolatban! Úgy érzi, senkitől sem számíthat támogatásra, pedig erre most igazán nagy szüksége lenne! Hamarosan megtalálja a megoldást és felül-emelkedik a nehézségeken, ehhez azonban függetleníteni kell magát másoktól. Figyeljen oda arra, hogy milyen társaságot gyűjt maga köré. Egyes ismerősei olyan dolgokra próbálják rávenni, amelyek ellenére vannak. Legyen ésszel!

BAK (XII. 22.–I. 20.) – Ön ragyog! Ön megfiatalodott! Ön le sem tagadhatja, hogy boldog párkapcsolatban él! Viszont nyugtalanítják a külvilág eseményei, amik felszítják szunnyadó aktivitását. A közösségben, ahová jár, számítanak az Ön erejére és képességeire, valamint azt remélik, javítani tud helyzetükön. Itt az ideje, hogy felhasználja a tanulmányait, a bölcsességet, a spirituális képességeit. Hallgasson a mostanában különösen gyakran beigazoló megérzéseire. Bízson meg sokkal jobban intellektusában és adottságaiban! A munka végeztével az elismerés feltétlenül kijár majd Önnek! Hónap elején fogproblémái lehetnek, és egy családtagját megrövidíthetik...

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) – Saját maga sem tudja, hogy mi az, amit szeretne! Ezért vigyázzon, nehogy bármibe fejtellenül ugorjon bele! Ha betegnek érzi magát, maradjon otthon, a nyaralás várhat pár napot. Legyen kedves új társával, de tegye nyilvánvalóvá, hogy Ön túl nagynak érzi a különbséget ahhoz, hogy komolyabb kapcsolatot alakíthassanak ki! Próbálja meg összeszedni a gondolatait, és fogalmazza meg a véleményét gyakorlatiasan...

HALAK (II. 20.–III. 20.) – Csak az idejét pocsékolja azzal, hogy megpróbálja elnyerni valakinek a szerelmét! Ennek számtalan oka lehet. Sajnos Ön túl sokszor szeretne tanácsot adni. Jobban tenné, ha kevesebbet beszélne. Hajlandósága van mostanában arra is, hogy írni-nyitni a beszélgetéseket. Ezzel azonban megbánthat másokat, akik szintén meg akarják osztani a társasággal a gondolataikat, vagy egyszerűen csak szeretik a csendet. Kellemtelenül fogja érinteni, hogy ezt a tulajdonságát nyersen a szemére is vetik, és elkerülük majd az ismerősei, a barátai...

♣ A TERÜLETI ÉS ORSZÁGOS KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOK VÁLASZTÁSA

A településeken október 1-jén, az önkormányzati képviselőkkel egy időben választanak kisebbségi önkormányzatokat is. Amennyiben az adott kisebbség megfelelő számú települési önkormányzattal rendelkezik, 2007 márciusában területi és országos önkormányzatot hozhat létre. A területi és országos önkormányzatot a települési kisebbségi önkormányzati képviselők (elektorok) választják. A területi kisebbségi önkormányzati választásokon választó és választható, aki települési kisebbségi önkormányzat tagja (a továbbiakban: elektor). A választást akkor kell tűzni, ha a megye területén legalább 10 településen, illetőleg a fővárosban legalább 10 kerületben települési kisebbségi önkormányzat működik. A területi kisebbségi önkormányzatok kilenc tagú képviselő-testülete lehetővé teszi a működőképességet és a hatékony munkavégzést, a megyei, illetőleg a fővárosi érdekviszonyok megjelenítését. Az a jelölő szervezet állíthat listát, amely a megyében (fővárosban) a megválasztott elektorok legalább 10 százalékát jelöltként állította a települési kisebbségi önkormányzati választáson. A választást akkor lehet megtartani, ha a jelölő szervezetek által állított listákon összesen legalább kilenc jelölt van. Elméletileg lehetséges, hogy a jelölő szervezetek listáin nincs annyi jelölt, amennyi a megválasztható képviselők száma. Ebben az esetben a területi kisebbségi önkormányzati választást nem lehet megtartani.

Az elektor egy listára szavazhat. A törvény – az arányosság érdekében – törekszik arra, hogy a jelölő szervezetek olyan arányban részesüljenek a mandátumokból, mint amilyen arányban részesültek a szavazatokból. Ezt a célt szolgálja a mandátumkiosztás módszere és az, hogy mandátumszerzési küszöböt nem alkalmaznak.

Az országos kisebbségi önkormányzati képviselők választására gyakorlatilag ugyanezek a szabályok vonatkoznak, azzal az eltéréssel, hogy a választást ki kell tűzni, ha országosan legalább 4 települési kisebbségi önkormányzat működik.

A közgyűlés tagjainak száma legalább 15 fő (ha a megalakult települési kisebbségi önkormányzatok száma nem több, mint 15) és legfeljebb 53 fő (ha a megalakult települési kisebbségi önkormányzatok száma több, mint 200). A választást akkor lehet megtartani, ha a jelölő szervezetek által állított listákon összesen legalább annyi jelölt van, mint a megválasztható közgyűlési tagok száma.

FIZESSEN ELŐ A LUNGO DROM ROMA LAPRA!

**Előfizetőink közül 2006 decemberében 3 db 15 ezer forintos
vásárási utalványt sorsolunk ki.**

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot
..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 2160,- Ft,
fél évre: 1080,- Ft,
negyedévre: 540,- Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díját
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

5001 Szolnok, Pf.: 77
Telefon:
(06) 56/513-952, 513-953, 513-954

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

Megjelent

SZÉCSI MAGDA Időtépő

Széphalom Könyvműhely

Megjelent

A Széphalom Könyvműhely kiadásában megjelent *Szécsi Magda* legújabb kötete, az *Időtépő*. A kötet a kiadó címén megrendelhető:

1068 Budapest, Városligeti fasor 38. Tel./fax: 351-0593,
e-mail: iroszak@t-online.hu, www.szephalom-konyvmuhely.hu

